

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU

İLKÖĞRETİM İLE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA AKRAN ZORBALIĞININ ARAŞTIRILMASI VE ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ

ALT KOMİSYONU TUTANAKLARI

19 Kasım 2024 Salı

KONU:

- Alt Komisyon Başkanı Yıldız Konal Süslü'nün, alt komisyonun bugüne kadar yaptığı ve bundan sonra yapmayı planladığı çalışmaları ile bugünkü gündemine ilişkin açıklaması
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü Mustafa Otrar'ın, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün akran zorbalığıyla mücadele konusunda yaptığı çalışmalar hakkında sunumu
- RTÜK Başkan Yardımcısı Deniz Güler'in, akran zorbalığının medyayla ilişkisi ve RTÜK'ün akran zorbalığıyla mücadele konusunda yaptığı çalışmalar hakkında sunumu
- Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Aysun Doğan'ın, akran zorbalığının çocuklar üzerindeki etkileri, akran zorbalığıyla mücadele konusunda yaptıkları çalışmalar ve akran zorbalığının önlenmesi için alınabilecek önlemler hakkında sunumu

19 Kasım 2024 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 12.10
BAŞKAN: Yıldız KONAL SÜSLÜ (İstanbul)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Komisyonumuzun değerli üyeleri, saygıdeğer katılımcılar, değerli basın mensupları; yeterli çoğunluğumuz vardır.

İlköğretim ile Ortaöğretim Kurumlarında Akran Zorbalığının Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi Alt Komisyonunun 2'nci Toplantısını açıyor ve tüm katılımcılara hoş geldiniz diyorum.

Bildiğiniz gibi, alt komisyonumuz 10 Temmuz 2024 tarihinde yaptığımız ilk toplantısında Alt Komisyon Başkan seçimini gerçekleştirdik, sonrasında da Meclis tatile girmişti.

Yeni yasama yılının başında Komisyon çalışmamızla ilgili gördüğümüz kamu kurumlarının tümüne akran zorbalığıyla ilgili kendi alanlarına giren kısmına ilişkin olarak bilgi talebinde bulunduk. Aradan geçen sürede kurumlarımız bu taleplere gayet titiz, gayet ilgili bir şekilde hazırladıkları raporlarla cevap verdiler. Bu ve bundan sonraki toplantılarımızda Komisyonumuza akran zorbalığıyla ilgili çalışmalar konusunda detaylı yazı göndermiş olan kamu kurum temsilcilerimizi konuyla ilgili olarak çalışmalarlarıyla ilgili sunum yapmaları için buraya davet ediyoruz.

Bu konuyla ilgili, ilgili kurum, STK temsilcilerimiz ve akademisyenlerimizi dinleyeceğimiz ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların karşılaştığı akran zorbalığının önlenmesi için neler yapılabileceğine dair istişarelerde bulunacağız.

Bugün bu amaçla toplanan Alt Komisyonumuzda Millî Eğitim Bakanlığımız, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Ege Üniversitesinden Psikoloji Bölüm Başkanı Profesör Doktor Aysun Doğan Hocamızın sunumlarını dinleyeceğiz ve bununla ilgili olarak da daha sonra soru-cevapla bu çalışmayı tamamlamaya çalışacağız.

Sunumlara başlamadan önce, dilerseniz, şimdi katılımcılarımızın kendilerini tanıtmalarını isteyelim, tutanaklara geçmiş olsun.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tekrar hepinize hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, gündemimizdeki işlerin görüşülmesine geçelim.

İlk olarak Millî Eğitim Bakanlığımızın sunumları için sözü size vermek istiyorum.

Buyurun kıymetli Genel Müdürüm.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Öncelikle sayın vekillerim, hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum. Verimli bir toplantı olmasını arzu ediyorum.

Konu şiddet ve zorbalık, bizim için hayati bir şey. Aslen “Yaratılanı severiz yaratandan ötürü” kültürümüzün temel dinamiklerinden birisi, o yüzden, doğrusu, okullarımızda “eğitim ve şiddet” kavramlarının, “eğitim ve zorbalık” gibi kavramların bir arada bulunmasının ruhen rahatsızlığını yaşamakta olduğumu da söylemek isterim. Konu benim için şu anda Genel Müdürlüğümüzün sorumluluk icra ettiği bir hizmet alanı ama beri taraftan da belki ondan daha fazla vicdani hassasiyetle baktığımız bir konudur. Zira, hoşgörü kültürü bizim için Mesnevi’deki hâliyle “Ne olursan ol, gel.” Doğrusu, mücadele etmemizin gerekli olduğunu düşündüğüm bir konu olduğunun da altını çizeyim.

Millî Eğitim Bakanlığımızın, aslında Genel Müdürlüğün genel olarak çalıştığı birçok faaliyet var ama özelde Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü uhdesinde “okullarda zorbalık”, “akran zorbalığı”, daha üst bir kavram olarak belki “şiddet ve zorbalık”, terminolojik olarak dilimiz biraz öyle alışmış. Ben bugün bunlara karşı mücadele ekseninde neler yaptığımıza ilişkin bazı malumatları sizlerle paylaşmaya çalışacağım.

Doğrusu, ne kadar bir vakte ihtiyacım olacak? Zaman yönetimi açısından benim için iyi olabilir bu bilgi çünkü konuşmayı düşündüğüm çok konu var. Öte yandan, uzun zamandır ders anlatmamış bir akademisyenim, dolayısıyla konuşma fırsatı bulmuşken süreyi uzatmamak adına da dikkatli kullanayım diye arzu ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Şöyle, hem diğer vekillerimizin grup çalışmaları var, Meclisin de yoğun durumu var, o yüzden genel olarak on beş-yirmi dakika gibi bir süre içerisinde toparlamanızı rica edeceğim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Tabii ki memnuniyetle.

Öncelikle şu, malumualiniz, Millî Eğitim Bakanlığının içinde eğitimi barındıran, eğitimi hem bir yandan sağlamaya hem de bir yandan önlemeye çalıştığımız, birçok davranış var. Önlemeye çalıştıklarımız anlamında, bunlardan bir tanesi, okullarda karşılaştığımız ya da aslında hayatın genelinde olan, okullarda da karşılaştığımız zorbalık davranışları, akran zorbalığı.

Bu konuyla ilgili yürüttüğümüz faaliyetlerin hepsinin yasal dayanakları, arka planları var. Bunlar hem ne yapacağımızı hem nasıl yapacağımızı hem de ne zaman yapacağımızı belirleyen yasal dayanaklar; aynı zamanda bunlar, aldığımız kararlar için yasal güç kaynaklarını oluşturuyorlar.

Burada uzun uzun, teker teker arzu ettiğiniz miktarda, arzu ettiğiniz metni konuşabiliriz ama zamanı iyi yönetebilmek açısından ben sadece kıymetli hazıruna bunu takdim etmiş olayım, gerekirse üzerinde bir kez daha memnuniyetle çalışırız.

Yasal dayanaklarımızın özünde, rafine olarak, belki en son, bizim için bağlayıcı, okullarda şiddeti önlemeye yönelik bir genelgemiz yayımlandı. Yani bu, Bakanlığın bu konudaki hassasiyetini aslında ortaya koymak adına, (2024/56) sayılı Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi. Bu genelgeyle okullarda şiddet ve zorbalık bağlamında karşılaşılabilecek bütün davranış biçimlerinin hangi biçimleriyle önleneceği, olmaması için neler yapılacağı... Bizim işimiz öncelikle okullarda önleyicilik; bir problem olmadan önce olmasın diye yaptığımız faaliyetler önleyicilik, onun üzerine inşa ettiğimiz...

Ben bu genelgeden bazı hususları vurgulamak isterim. Bu arada, 2006 yılındaydı bundan önceki genelge, biz bu yıl itibarıyla bunu güncellemiş olduk. Bu şekilde, bir kere, şiddet ve zorbalığın bütün tarafları, eğitim kurumlarında hepsi için sorumluluklar tanımlandı, işlevler tanımlandı; ne yapılacağı ne yapılmayacağına ait... 2006 yılında ya da o dönemin koşullarında “zorbalık” kapsamı içerisinde belki görmediğimiz -siber zorbalık gibi- birtakım hususları genelgemizin içerisine dercettik. Yani aslında kapsamlı biçimde şiddetin, zorbalığın oluşmaması için, oluşursa da bunun bertaraf edilmesi için neler yapılacağına ait usul ve esaslar ayrıntılı şekilde tanımlandı, rol tanımlamaları yapıldı.

Öte yandan, bir yandan da biz çeşitli araştırmalar yapıyoruz kurumlarımızda. Bu araştırmaların büyük çoğunluğu, hatta tamamına yakını Genel Müdürlüğümüz tarafından icra ediliyor. Bu çalışmalarla önleyicilik bağlamında, şiddetin yordayıcılığı üzerine saptamalarda bulunmaya çalışıyoruz ki birazdan bununla ilgili de malumatlar vereceğim.

Çeşitli istatistiksel çözümlemeler yaptık. Kıymetli Başkanımız burada söyleyince ben de ikinci alanımın eğitim istatistiği olduğunu da söylemek isterim. Özellikle şiddetin yordayıcıları üzerinden giderek bunların oluşmasını önleyici tedbirler alma açısından istatistiği de sonuna kadar doğrusu kullanıyoruz.

Şimdi, “Neler yaptık?” sorusunun cevabı için, dediğim gibi, çok sayıda faaliyetten bahsetmemiz mümkün, ben bununla ilgili biraz sonra sayısal değerleri de sizlere takdim edeceğim. Nitekim, Millî Eğitim Bakanlığında yaklaşık olarak 18,5 -milyonlara sâri- milyon civarında bir öğrencimizin olduğunu belirtmek isterim. Biz bunlarla çalışırken doğrudan akran zorbalığıyla ilişkilendirebileceğimiz -dolaylı olarak zaten var ama- bazı faaliyet alanlarını, hangi becerileri kazandırmaya çalıştığımızı bu slaytta sizlere sunmak arzusundayım. Öfke kontrolü, duygu kontrolü, psikososyal destek, iletişim, yaşam becerileri, olumlu davranış geliştirme ki bunun özel bir boyutu var, hemen söyleyeceğim. Ayrıca, doğrudan problemin kendisine akran zorbalığı, siber zorbalık, psikolojik sağlamlık, yaşam becerileri, davranışsal bağımlılık, bağımlılıklarla mücadele ve psikososyal destek gibi birçok alanda zorbalığın oluşmasını engelleyici tedbirleri, beceri kazandırmak marifetiyle engellemeye çalışan faaliyetlerimiz var.

Burada olumlu davranış geliştirmeye ilgili küçük bir şerh düşmüştüm, bununla ilgili bir şey söylemeyi arzu ederim. Bazen kullandığımız isimler farkında olmadan aslında arzu etmediğimiz sonuçlar doğurabiliyor. Mesela, biz okullarda “akran zorbalığını engellemeye yönelik bir program” ifadesini kullanmak yerine “olumlu davranış geliştirme” ifadesini kullanarak daha başlangıçta engelleyiciliği değil de özendiriciliği kullanmak marifetiyle olumlu bir bakışın etkili olabileceğini düşünüyoruz. Nitekim, bu tarz ayrımlar bazen etiketleyicilik oluşturuyor. Mesela, bir çocuğa “zorba” sıfatının takıldığını, etiketlendiğini düşünelim. Bazen, çocuk zorba olmasa bile bu kavramın oluşturduğu etiketin baskısı zorbalığın kendisinden daha fazla zarar verebilir. İnsanla uğraştığımızın, insan davranışlarında tek nedene bağlı tek sonuç ilişkiseliliğin kurulmasının neredeyse mümkün olmadığını dolayısıyla hele hele duyuşsal alana ait affektif öğrenmelerde -ki bence burada iyi bir referans Bandura teorisi ve klasik koşullanmadır- çok dikkatli olunması gerektiğini de düşünüyorum. Belki günün birinde bu hususlarla ilgili daha ayrıntılı malumat gerekirse ben kıymetli hazıruna sunmaktan keyif duyarım.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Hocam, bu konuda aklınıza ne geldi isim olarak?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Mesela “olumlu davranışların geliştirilmesi” mesela “dayanışma” mesela “akran dayanışması” gibi...

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Zaten doğru da bir cümle değil. RTÜK de buradayken bir şey paylaşmak istiyorum. Bizde “yenidoğan bebek çetesi” diye bir şeyden bahsediliyor şimdi. Sanki çok doğal bir şey bu “yenidoğan bebek “olduğu zaman sempatik oluyor burası. Yani buraya, onlarla ilgili “katil” demiyoruz. “Akran zorbalığı” da aynı şekilde doğru bir şey değil. Bir de daha önceki dönemlerde deli dana hastalığı yaşadık, “deli dana” dedik, o da sempatik bir şey oldu bizim için. Baktığımız zaman göçmenleri taşıyan yollarda, denizlerde öldüren katillere de “organizatör” diye hitap ediyor televizyonlarımız. Burada aile, okul, toplum noktasında değerlendirmemiz olacak, daha sonra da bazı sorularımız olacak bununla ilgili.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Tabii ki.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Yani özellikle RTÜK’ün de bu konuda bir miktar şey ihtiyacı var. Bunları televizyonlarda öğreniyoruz sonuçta, “organizatör” deniyor mesela bu katillere veya bir başka şeylere. Bunlara acaba yaptırım gücünüz olabilecek mi? Her yaşanan şeyde bir olumluluk var ya da büyük bir yük oturuyor, işte “zorbalık” dediğin zaman bir yük oturmuş oluyor üzerinde. Bunlarla ilgili inşallah önümüzdeki süreçte görüşeceğiz bunları.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sayın Vekilim, zaten her sunumdan sonra bir soru-cevap bölümü açacağım.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Tabii, tabii. Ben bir yol açmak için şey yaptım, kusura bakmaym.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Estağfurullah. Özellikle bu konu çok çok kıymetli, çok önemli bunlar, her şeyin altını çizmek konusunda. Dediğimiz gibi bu, bizim için çok kıymetli yani bütün -Allah razı olsun- vekillerimiz için de. Yani bu biraz aslında siyasetüstü bir konu, hepimizin evinde, hepinizin hanesinde herkes için geçerli bir şey. Biraz sonra konuşacağız, ben de anlatacağım. Hani gerçekten Komisyon kurulduktan sonra o kadar farklı yerlerden arandık ki çok da büyük bir memnuniyet duydum, doğru bir iş yapıyoruz diye. Örneğin Engelliler Derneği aradı, dedi ki: “Ya, bu işin içine engellilerin yaşadığı sıkıntıları da ekleyin, biz de destek olalım.” O kadar farklı gruplardan bu tür çalışmalara bir ihtiyaç olduğu daha da fazla ortaya çıktı. O açıdan hepimiz, hep beraber inşallah güzel bir çalışmaya eşlik edeceğiz.

Buyurun, lütfen devam edin.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Bu hususta bir cümle araya sıkıştırıyım müsaade ederseniz.

Dikkat çeken her şey öğrenilir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Albenisi olur, değil mi?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani bu sosyal öğrenme... O yüzden istenmeyen davranışları dikkat çekici hâle getirmemek, istenenleri de dikkat çekici hâle getirmek gibi bir politika her zaman olumlu sonuç verecektir. Bu arada bu acizane Mustafa Otrar'ın kanaati değil, Albert Bandura'nın Teorisi'nin -kadim bir teoridir- sağlam ilkelerinden birisi.

"Biz ne yapıyoruz?"a hemen hızlıca artık değinebilirim. Bakışımızı ortaya koymaya çalıştım ilk bölümde. Bir kere, öncelikle farkındalık önemli. Bu farkındalığın sadece bir farkındalık olmasını değil, bilinçli bir farkındalık olmasını arzu ediyoruz. Bizim "mindfulness" dediğimiz yani bunu idrak içerisinde fark etmesi, gerektiğinde yönetebilmesi için. Diğer taraftan, baş etme becerileri ve olumlu davranış geliştirmeye ilgili her kademeye özgü bir çalışma gerçekleştiriyoruz, bununla ilgili eserlerimiz var. Diğer taraftan, hikâye kitapları gibi örtük, gömülü teoriyle yani "hidden curriculum" diyeyim, gizli müfredat marifetiyle çocukların olumlu davranış geliştirmelerini özendirecek, "Bunu yapmayın, etmeyin." değil de bir rol üzerinden bunu yapabilecekleri çalışmalar gerçekleştiriyoruz. Öte yandan çalışmalarımızın tamamında üç ana ayağın tamamı aktiftir, eserlerimiz de aynen öyle. Alanın profesyonellerine yönelik eğitimimizi bir kenarda tutuyorum, o zaten var; öğrencilerimiz, öğretmenlerimiz ve aileler yazdığımız eserlerin tamamında ya da hazırladığımız programların tamamında bu üç ana hedef grubunun hepsini de kapsam alanına alan faaliyetler sunmaktayız.

Hemen bazı sayısal değerleri takdim etmekten isterim. Bunlar yalnızca 2023-2024 yılına ait rakamlardır. Yani özellikle okullarda olumlu davranış geliştirme, olumsuzlarla mücadele etme hususunda çok daha önceki yıllara ait verilerin de buna dâhil edildiğinde daha büyük rakamlara ulaşılacağını söylememiz mümkün. Mesela, şiddetin önlenmesi konusunda yaklaşık olarak 7 milyon öğrenciye 2023-2024 yılında ulaşıldı, 144 bin öğretmene -küsuratları es geçiyorum- 857 bin civarında da veliye ulaşıldı. Öte yandan akran zorbalığı kapsamında akran zorbalığıyla ilgili olarak e-rehberlik sisteminden elde edilen veriler doğrultusunda okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde toplam 4 milyon 309 bin öğrenci, yaklaşık 185 bin öğretmen, yaklaşık 185 bin veliye eğitim verildi.

Siber zorbalık ve farkındalık konusunda psikoeğitim programları yoluyla yapılan çalışmalarda da 476 bin civarında öğrenciye ulaşılmıştır. Bu hususları şöyle değerlendirmekte fayda olduğunu düşünüyorum: Eğitim bir kişiyi etkilediğinizde onun etrafında da bir sosyal etki alanı oluşturuyor. Mesela bir öğretmeni bu konuda beceri sahibi yaptığınızda o muhtemel diğer öğretmenleri de etkiliyor. Dolayısıyla, bu rakamları bir taraftan da oluşturduğu sosyal etki bağlamında değerlendirmekte fayda olduğunu düşünüyorum.

Şiddet döngüsü bizim için çok belirleyici bir noktada çünkü şiddetin bulaşıcı bir tarafının olduğunu biliyoruz, açıkçası duygular bulaşır. Yani sınav kaygısı yaşayan bir öğrencinin yanındaysanız hiç aklınızda olmadığı hâlde sınavdan kaygılanmayı öğrenirsiniz. Hayatı boyunca fare görmemiş birisinin, canlı fare görmemiş birisinin fareden fobik düzeyde korktuğuna tanıklık etmiş birisiyim. Yani annesi korktuğu için korkuyor. Şiddetle ilgili hususlarda, zorbalıkla ilgili hususlarda sonuçta zorbalığın affektif tarafı, duygusal tarafı var, öğrenmeyle ilgili bir tarafı var. Şiddet gören yapıyor, şiddete uğrayan da tekrarlıyor. Dolayısıyla, şiddet bir tür döngüsel biçimiyle bir sonrakini tetikleyerek doğrusu ilerleyen... Biz de yaptığımız çalışmalarda bu "şiddet döngüsü" ismini verdiğimiz akışın zincirinin bir yerden kırılması, bu halkanın bir yerden kırılmasına yönelik olarak faaliyetler sürdürmekteyiz.

Bu konuda dezavantajlı gördüğümüz gruplarımız vardır ki bazen zorbalık tuhaf gelebilir ama iletişim kurmanın da dili olabilir. Bazen insanlar ontolojik olarak varlıklarının kabul edilebilmesi için şiddeti bir güç gösterisi şeklinde kullanabilirler. Bu husus da bizi bu konuda dezavantajlı olan risk grubu olarak tanımlayabileceğimiz grupları araştırmaya itiyor. Biz de onlara yönelik olarak ayrıyeten çalışıyoruz.

Öte yandan hayatın erken dönemlerinde travmaya uğrayan çocukların zorbalıkla ilgili, şiddetle ilgili tablolarının daha görünür olduğunu fark ediyoruz. Sadece şöyle söylemiş olayım: "Hassas gruplar" diye isimlendireyim. Hassas grupların bu konudaki özelliklerini -"kırılgan grup" diye isimlendirildiği de oluyor- ayrı bir başlık altında tuttuğumuzu, özel bir ilgi gösterdiğimizi de bu konuda belirtmek isterim. Şiddet ve zorbalık türü davranışların ortaya çıkması yalnızca bireysel faktörlerle izah edilecek bir şey değildir. Bu konuda Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı'nın bir açıklayıcılığı olduğunu düşünüyoruz. Yine, uzun uzun konuşulabilecek bir şeydir bu. Ben arka planda şunu vurgulamaya çalışıyorum: Yaptığımız her tercihin, kullandığımız her materyalin, hazırladığımız her programın, verdiğimiz her kararın arkasında bilimsel dayanaklar var. Yani "Neye göre yapıyorsunuz?" diye sorulduğu zaman -birkaç kere özellikle ben zikrettim- bilimsel anlamda arka planı boş olan bir faaliyet grubu oluşturmuyoruz; tam tersi, hangi noktadan olursa olsun mutlaka "Bunu neden yaptınız?" sorusuna bilimsel cevaplar vermemiz mümkün.

Bir risk grubu tanımlaması açısından... Bu arada regresyon analizi sonuçları bunlar, bir kısmı lojistik regresyon, bir kısmı çoklu ya da basit doğrusal regresyon analizleri; mesela, içki içme ve kötü beslenme 2 kat civarında artırıyor, 2 katlık bir artış var, sigara bağımlılığıyla 3 katlık bir artış, ruh sağlığı ve yaşam doyumu sorunlarıyla okullarda zorbalık göstermesi 4 katlık, erken yaşta hamilelik 6 katlık, daha önce şiddete bulaşmış olma 7 katlık, uyuşturucu kullanma 11 katlık, tutuklanmış olma 11 katlık bir artış sağlıyor.

Şimdi, açıkçası bunlar bize aslında şu konuda selektör yapıyor, sinyal veriyor: Bak kardeşim, bu durumlarla veya bu durumlarla yakın olanlarla özel ilgilen çünkü bunlar zorbalık türü davranışların daha fazla gösterilmesine neden oluyorlar. Ben burada dikkat çekici olanları yazdım, bundan çok daha fazlası var. Biz ne yapıyoruz? Bir kere, sorunun oluşmadan önce oluşmasını engelleyecek faaliyetlerde bulunuyoruz, ki bununla ilgili, mesela eğitimin çok önemli bir yerinin olduğunu biliyoruz. Okullaşma oranlarını artıracak, okuryazarlık oranlarını artıracak faaliyetler, müfredat ve programlara yönelik faaliyetler, bilgilendirme, farkındalık, psikososyal destek, tedbir kararları bizim için önemli bir yerde bulunuyor; şiddeti yordayan değişkenlere ait -az önce belirttiğim gibi- faaliyetlerde bulunuyoruz.

Bunun eğitimle önlenebileceğine inancımız tam. Bu arada yalnızca okul ortamındaki eğitimden bahsetmedim, eğitim bir insanın geleceğine müdahale etme işidir, benim baktığım yerden öyle görünüyor, bir eğitim bilimci olarak. Bu müdahaleyi yalnızca okul yapmaz; aile de yapar, çevre de yapar, kardeş de yapar, medya da yapar, herkes yapar; yeter ki bireyin algı alanı içerisine bu girmiş olsun. O yüzden, burada zikretmiş olduğumuz eğitim daha genel düzeyde bir eğitim ifadesi taşıyor.

Okullaşma oranına ait sayısal değerleri kıymetli hazırunla paylaşıyorum. Sayın Emine Erdoğan'ın himayelerinde, Bakanlığımız ve UNICEF iş birliğiyle gerçekleştirilen geniş kapsamlı bir projeydi, oldukça yaygın bir etkisi oldu, okullaşma oranlarını artırdığı gibi, okul terki ve devamsızlık gibi problemlerin önlenmesinde de yardımcı oldu.

Diğer taraftan, okul terklerini artırıcı... Yani, çocuğun okul ortamında eğitimini yani bizim onda arzu ettiğimiz değişimlerin meydana gelmesini beklediğimiz ana ortamdaki, okul ortamındaki değişimler için özel bir çaba gösterdik. Bu konuda yaklaşık olarak 300 rehberlik uzmanımız, rehber psikolojik danışmanımızı 2024-2025 eğitim öğretim yılı içerisinde eğittik.

Yine, bazı böyle, kalburüstü projeler; Ortaöğretime Uyum, Eğitim ve Güvenlik Projesi, İlköğretim Kurumlarında Okula Devam Oranlarının Artırılması, Ortaöğretimde Eğitimi ve Eğitime Erişimi Güçlendirme, Ortaöğretimde Devam ve Okullaşma Oranlarının Artırılması Operasyonu gibi faaliyetler bu kapsamda ele alındılar. Yine, "Ana-Kız Okuldayız" okuma yazma kampanyası da çocuklarımızın, özelde kız çocuklarımızın eğitiminin, okuryazarlığının artırılmasına yönelik. Böyle bir cinsiyet ayrımı... Hayır, şöyle: Doğrusu, insanın gelişimini açıklayan 100 teori varsa bunların 95 tanesi anneyi merkeze alır, geri kalan da babayı merkeze almaz, "Baba da var." der, "Tamam, anne var ama baba da var." der. Dolayısıyla biz annelerin, anne adaylarının eğitilmesinin özellikle duygusal tarafta çok etkili olduğunu biliyoruz. O yüzden anne eğitimlerine, kız çocuklarının eğitimlerine özel bir hassasiyette de bulunuluyor. Diğer taraftan, bunların cezaevleri gibi farklı ortamlarda da icra edildiğini söyleyebiliriz yani geniş kapsamlı bir yol izliyoruz.

Öte yandan, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli malumalınız, bu sene uygulamaya konulan bir program örneği, bir büyük yapı. Onda da çocukların sağlıklı kişilik gelişimini destekleyecek hususlara, özellikle beceri düzeyinde kazanma... Şöyle ifade edeyim: Mesela, adaletin ne olduğunu bilme değil adil olabilmek, bunu gösterebilmek anlamında bir mantıkla hareket eden, beceri temelli bir programdır. Bu hususta zihinsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve ahlaki açıdan, öğrencilerimizin bütüncül gelişimine odaklandığı için programın kendisi, ana felsefesi insan modeli itibarıyla zaten zorbalık türü davranışların engellenmesine, oluşmadan engellenmesine yönelik bir boyut içeriyor. Yani huzurlu insan, huzurlu toplum; iç ahenginde dengeli olan insan, dengeli toplum gibi birtakım mekanizmaları program açık ve örtülü biçimiyle öğrencilerimize kazandırmaya çalışıyor. Nitekim, kök değerleri, temel değerleri, insani değerleri etkinlikler marifetiyle kazandırmaya yönelik bir boyutu da var. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin bu tarafının, duyuşsal eğitimi sağlayan tarafının özellikle, çocuklarda, bizim "okullarda zorbalık" diye isimlendirdiğimiz bu istenmeyen davranış biçiminin azalmasına yönelik ciddi bir etki oluşturacağını düşünüyoruz.

Öte yandan, yine, az önce siz de bahsetmişiniz "Engelliler Derneğinden aradılar." diye, bizim için de hassas bir gruptur bu gruplarımız. Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara yönelik de -söz gelimi- mahremiyet eğitimi gibi hususlarda onlara özellikle zorbalığa maruz kalmada kendilerini koruyabilecekleri becerileri kazandırma... Zira, zorbalığın iki boyutu oluyor: Bir, zorbalığın uygulayıcısı var, bir de zorbalığa maruz kalan var, "kurban" diyoruz çoğunlukla ona; her iki tarafı da dikkate alarak verdiğimiz eğitimler var.

Yine, birtakım istatistiksel verileri paylaşayım, zamanımın azaldığının farkındayım bu arada. Sadece rakamlarla geçmek... Bazen nicel önemlidir ama nitelden de vazgeçmemek lazım, hani, "Önce Söz Vardı." diye Erol Gök'a'nın bir kitabı aklıma geliyor.

Aile içi şiddetle mücadelede kurumsal mekanizmalar ve çok taraflı yaklaşım eksenli bir eğitim -çok sayıda diyeyim ben artık bunlar için- şiddet mağduru bireyler için kurumsal mekanizmalarla ilgili mevzuat eğitimi, duygu düzenleme ve kadına karşı şiddeti önleme, temel eğitim ve demokrasi kültürünün güçlendirilmesi gibi projelerle binlerce insanımıza ulaştık. Bu konuda EBA gibi dijital ortamlar hem öğretmen hem öğrenci çok sayıda kişiye ulaşmamıza yardımcı oldu.

Birçok kurs ve benzeri eğitim etkinlikleri açıldı, yine birkaç tanesini burada sizlerle paylaşmış oluyoruz. Kadın konukevlerinde hizmet alan kadınlara ebeveynlik becerisi geliştirme... Ki anne bu konuda ne kadar iyi olursa çocuğa o kadar faydası olacaktır diye düşündüğümüz bir başlıkla bunları söyleyebiliriz.

Kırılgan bir grup, dezavantajlı bir grup olarak göçer ya da yarı göçer çocukların durumu da...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Mevsimlik işçiler...

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Evet, mevsimsel tarım işçileri, mevsimlik gezici tarım işçilerinin çocuklarına ve kendilerine yönelik -çünkü anne-babaları da kapsayan programlarımız var- bu konuda etkin eğitimler düzenledik.

Yani, ben dediğim gibi, çok sayıda -hangisinden bahsedeceğimi bilemiyorum- psikososyal destek hizmetlerinde aynı kapsamda -biraz hızlanayım- depresyon gibi, göç gibi zorlu yaşam olaylarında... Bunlar insanlarda bazı duygularının bastırılması, engellenmesi gibi bir şey doğuruyor. Ki engellenme özellikle agresyonu açıklamada en çok kullandığınız teorik arka planlardan bir tanesi. Engellediğiniz bir insan saldırgan davranışlar üretme konusunda diğerlerinden daha belirgin duruma geliyor. Bu programlar kapsamında binlerce kişiyi eğittik; depresyon bölgesinde oldu bu, göçmen çocuklarımız için oldu. Sosyal, duygusal becerilerle ilgili aile programları hazırladık. Aile programları çoğunlukla beceri temelli programlardı yani bilmenin yetmediği, daha fazlasını yapmamız gereken programlar. Onu da şöyle örnekleyeyim: Sigaranın zararlı olduğunu biliriz ama içmeyi de sürdürürüz. Biz orada sigaranın zararlı olduğunu bilmekle yetinmeyip "Onu bırakabilecek birtakım becerileri kazandırmayla ilgili ne yapabiliriz?"e de odaklandık.

Sosyal, duygusal becerilerle ilgili 10 adet hikâye kitabının geliştirilmesi... Bu hikâye kitaplarının özellikle küçük yaş gruplarında çok etkili olduğunu biliyoruz çünkü hikâye kahramanlarıyla özdeşim kurmak suretiyle bazı davranışlar kazanılıyor. Bizim küçüklüğümüzde, hani çizgi filmler Tom ve Jerry'nin... Gerçi iltifatta bulunduğumuz, sevdiğimiz çizgi filmlerdir ama bir dakika içerisinde herhâlde 50 tane agresyon içeren davranış vardır. Saçmalı bir tüfekle ateş eder Sylvester Tweety'ye; sonra su içer, her tarafından delik delik... Şimdi,

bakıldığında bu çok sevimli, hoş, eğlenceli bir şey gibidir ama arka plana bakarsanız aslında bir tür agresyon içerir. Benzer şeyleri Şirinler için de söylemek mümkündür.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Mümkündür. Allah'tan biz Heidi izlemiştir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani burada alanın üstatları olduğu için benim haddime değil bu konuyla ilgili bir şey söylemek. Sadece kendi açımdan bakıldığında bunların da eğitim amaçlı kullanılabileceğini düşünüyoruz; nitekim bizim birtakım videolarımız da var, EBA'dan, ÖBA'dan yayınladığımız. Açıkçası her kanaldan çocuğa ulaşmaya çalışıyoruz, ulaşamadığımız çocuğu eğitemeyiz. Nereden ulaşabilirsek oradan, hikâyeyse hikâye, açık program açık program, gizli program gizli program; gizli müfredat alanda çok kullandığımız bir şey, "hidden curriculum" çaktırmadan bir şey öğretme faaliyeti gömülü şekilde.

Sosyal, duygusal becerilerle ilgili onlarca program, yüzlerce yazılı materyal internet sayfamızda ulaşılabilir durumda, bunlar PDF formatında, tıkla indir, oku kullan, uzmanların pratikte kullanabilecekleri grup rehberliği etkinlikleri gibi etkinlikler. Yani kısaca bu konuyla ilgili, aslında sağlıklı gelişimle ilgili, sağlıklı davranış üretebilmekle ilgili, sağlıklı kişilik gelişimiyle ilgili; bir yandan önleyici, bir yandan da ortaya çıkmışsa onları ortadan kaldıracı, azaltıcı birçok şey yapıyoruz.

Akran zorbalığı farkındalık programları, böyle birkaç görselle süreci hızlandırıp tamamlayacağım. Siber zorbalıkla ilgili bir örnek: Ortaokul, lise, ilkokul, işte bunun veli sunumu var, öğretmen sunumu var, her bir... Şunu da sağlamayı arzu ettik: Mesela varsayalım, bir okulda rehberlik servisi ya da bir sınıf öğretmeni veli toplantısında öğrencilerine ya da velilere bu konuyla ilgili bir şey yapmayı arzu ederse alıp slaytı kullanabilsin diyerek kolaylık sağlamış olduk. Efendim, yine, çocuklarımızın her anlamda desteklenmesini sağlayan, yakın zamanda yayınladığımız ortaöğretim için Veli Rehberlik Kitabı 2 cilt olarak çıktı. Bu önemli olabilir, mağdur haklarında Mağdura Yaklaşım Kılavuzu yayınladık. Bu, yine, bizim alanın tipik problemlerinden çünkü bu zorbalığın bir mağdur tarafı var; büyük olasılıkla zorbaca davranışlar gösteren de aslında daha önce bir zorbalık mağduru.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir mağdurdur, evet.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani daha önce zorbalığa maruz kalma benim gördüğüm zorba davranışlar göstermeyi en çok yordayan davranış. Yani bir kere başına gelmişse bekle gibi bir durumu var yani, o yüzden bu bizim için çok önemliydi. Bunun kılavuzunu da hazırladık ve alanla paylaştık.

Ve yine birtakım istatistiksel değerler, tedbir kararlarına yönelik faaliyetlerimiz var. Burada her türlü ahlaki hassasiyeti, etik hassasiyeti kullandığımızın, mahremiyete dikkat ettiğimiz de altını çizmek isterim. Zira etiketleyicilik çok riskli, adı çıkmış birisini bir daha toplamak gerçekten çok zor. İlk algıyı değiştirmek zor, "halo etkisi" de denilen psikolojide bir şey vardı, ilk algı olumluysa öncekiler, ondan sonrakiler de olumlu gitme eğiliminde. Bir de "horn etkisi" dedikleri bir şey var, ilk algı olumsuzsa bundan sonra ağızla kuş tutsa nafile dediğimiz türden bir şeye dönüşüyor. Bu etiketleyiciliği mümkün olduğu kadar engelleyecek bir üslupla bu işleri sürdürüyoruz.

Şiddetle ilgili yapılan çalışmalarda doğrudan şiddetle ilgili olanlarda öğrenci sayıları, ebeveyn ve öğretmen sayılarını sizlere takdim ederim. Şiddetin yordayıcıları anlamında şimdiye kadar gördüğümüz -ki üzerinde hâlâ oynuyoruz bunların yani bunlara odaklanıyoruz- akademik başarı, öfke yönetimi, duygusal zekâ, alkol/madde kullanımı, öz saygı, öz güven, problem çözme becerileri, işte, kendilerine, kendi özelliklerine uygun olmayan eğitim alanlarına ait tercihler insanların uzun vadede şiddet ve zorbalıkla ilgili davranışlarını yordayan faktörler. Bu konuda bir hususu da belirtmek isterim: Bakanlığımızın belki projeksiyonlarını, olaya nasıl baktığını da iyi ortaya koyacaktır. Bu konuyla ilgili boylamsal çalışma yok. Şimdi, benim ikinci alanım üniversitede istatistik ve nicel araştırma yöntemleri, hani ben nicelciyim, öyle söyleyeyim. Biz boylamsal bir araştırma, nereden nereye geliyor yani bizim elimizde şu anda geçmiş ile bugünü mukayese edebilecek bir tarama sürecimiz yok, onu başlattık.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok iyi.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani gelecekte inşallah... Biz şey yaptık, havai fişegi patlattık buradan, hani ilk şey oldu. Bundan sonra hani kurumda kişiler değişebilir...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir hafızanın, arşivin olması önemli.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Kurumun bu konudaki yetkilisi kim olursa olsun bu araştırmanın boylamsal boyutunu sürdürdüğü sürece "Nereden nereye geldi?" sorusunun cevabını da daha sağlıklı şekilde cevaplandırmanın mümkün olacak.

Ben süreci biraz aştığının farkındayım. O yüzden sadece böyle hızlıca akademik başarıyla ilgili müdahalede bulunduğumuz kişi sayılarını şu an takdim ediyorum, akademik başarı yordayıcıydı, az önce slaytta paylaştık. Bazı öğrencilerimiz birden fazla modüle, birden fazla programa katıldığı için sayılar epey büyük. Mesela öğrenci sayımız yaklaşık 19 milyon öğrenci, aslında sayı olarak değil de bu programlardan 19 milyon öğrenci faydalandı diyebileceğimiz. 1 milyon 159 bin ebeveyn, yaklaşık 241 bin öğretmen, öfke yönetimi konusunda yaklaşık 15,5 milyon öğrenci, 663 bin veli, 126 bin öğretmen. Burada kapsayıcı bir yol izledik yani kimseyi dışarda bırakmadık, kim burada ilgilise aile, öğretmen, öğrenci, hepsini muhatap aldık. Duygusal zekânın geliştirilmesine yönelik yani öz bilinç, duygu yönetimi, motivasyon, empatik beceriler, sosyal beceriler gibi, ulaştığımız öğrenci sayısı yaklaşık 11 milyon. Ben öğrenci sayısı ile iktifa edeyim, zamanı kullanmış olalım. Alkol madde kullanımıyla ilgili, yine, hangi tür bağımlılık artık, eskiden yalnızca bağımlılık diyorduk, şimdi her bir bağımlılığın ayrı bir dairesi olsa yeridir yani. Alkol madde, teknoloji bağımlılığı, sağlıklı yaşam becerileri, davranışsal bağımlılığı da bu repertuvara ekledik, son zamanlarda kumarla ilgili çalışmalar sürüyor. Üzgünüz ama matematiksel olarak çok izah edilebilirliği olmayan bir artış, tuhaf bir artış gösteriyor yani tahmini güven aralıklarının dışına çıkıyor. Öz saygı, öz güvenle ilgili verilen eğitimlerde bunlara katılan kişi sayıları problem çözme becerilerinde yaklaşık 4 milyon kişi, alan, kol, bölüm, meslek tercihlerinde yaklaşık 6 milyon öğrenciye ulaşıldı.

Bunlar da önümüzdeki yıl içerisinde gerçekleştirmeyi düşündüğümüz programlar. Bir kısmını ben aslında az önceki bilgilerimin arasında zikrettim, şöyle söyleyebilirim: Geniş bir spektrumla inceliyoruz hem kişileri hem problemi, bilimsel anlamda yeni ne varsa onları takip ediyoruz. Kulağıma şu işe yarar diye fısıldayan bütün makale, kitap ya da benzeri araştırmaların verilerini olabilecek en hızlı şekilde kendi sistematiğimiz içerisine yerleştirip onunla ilgili üretime başlıyoruz, kişilere ulaşmaya çalışıyoruz. Şu anda slaytlarda kıymetli hazırlanmış tasarımlar, önümüzdeki günlerde bu konularla ilgili yapmaya çalıştığımız çalışmalar.

Yine, bizim az önce, hani birçok eserimiz var, internet ortamında indirilebilir durumdadır, herkese açık, istedikleri zaman istedikleri kadar indirebilir, çoğaltabilirler, bir sakıncası yok. Akran zorbalığı konusunda bizim hazırladığımız kitaplardan, eserlerden bir seçki, öneriler, bir de bu konuyla ilgili hani şu ana kadarki konuşmalarımıza referans oluşturduğumuz akademik çalışmaları da slaytın sonunda “Kaynaklar” olarak zikrettik. Arzu edilirse slaytımızı paylaşmaktan memnuniyet duyarız.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi ben hem slaytı hem de bu dokümanları incelemiştim, gerçekten hikâye kitaplarından tutun da broşürlere kadar bakmıştım, onu da istihdam edelim, her vekilimizin özellikle bu alana karşı kıymetli bir bakışı var, ulaştırılırsa bütün vekillerimize birer tane verelim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Memnuniyetle.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İncelesinler yani en kıymetli bakış bence dokunarak, okuyarak diye düşünüyorum. Bu bizim Komisyondaki tüm vekillerimize tabiri caizse bir set olarak hazırlanır...

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Hazırladık.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İyi, çok sevindim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani hepsini 26 parça olunca getirme şansımız olmadı ama...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Olsun, bize bir şekilde gelirse ben...

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Size ulaştıracağız...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bu çok önemli yani bunun çok faydalı olacağına da inanıyorum.

Şimdi, kıymetli vekillerimizin elbette ki soruları olacaktır, önce onlara, varsa soruları, söz vermek isterim.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Size de sunumunuz için teşekkür ediyoruz, çok kapsamlı. Fakat şöyle, söylediğiniz gibi bazı veriler yoktu da daha önce bize gelen toplantı ekindeki sunumda daha özet bir bilgi vardı. Ben şeyi merak ediyorum: Rehberlik hizmetleri konusunda rehberlik öğretmenlerinin yetersiz olduğunu görüyoruz okullarda. Kaç öğrenciye bir rehber öğretmen düşüyor? Çünkü gittiğimiz bazı yerlerde, işte, 60 kişilik sınıflar var; ondan sonra, ikili eğitimin devam ettiği birçok yer var. Siz de bahsettiniz, sunumunuzda da gördük; hakikaten, zaten gözlemleyebiliyoruz da öğrencilerde şiddetin, işte, sigara bağımlılığının ve maalesef, diğer kötü davranışların arttığını çevremizden, çocuklarımızdan, onların arkadaşlarından, ziyaretlerimizden gözlemliyoruz. Bunun için çocukların, evet, ilgiye ihtiyacı var. Bazen işte, hastanedekilerin, kolluğun -vesaire vesaire yani- devreye girmesi gerekiyor. Burada bir yetersizlik söz konusu benim gözlemlediğim kadarıyla hem rehber öğretmenlik konusunda hem de işte, diğer okullar, sınıflar, öğretmenler konusunda; o nedenle de çocuklar ilgisiz kalıyorlar diye düşünüyorum. Tabii, sayıyı siz verirsiniz çok sevinirim.

Bir de bir artıştan söz ettiniz, hani işte, çarpı 2, çarpı 11, çarpı 10'lar; yani ne kadar süre içerisinde bir artış... Gerçi boylamsal bir çalışma olmadığını söylediniz ama ne zamandan beri veriler biriktiriliyor; onu da öğrenebilirsek sevinirim.

Bir de müfredat konusunda zaman zaman basına yansıyor, oradan yani biz bütün müfredat alıp inceleyemiyoruz ama mümkün olduğunca, işte, dağıtılan kitaplar, bazı cemaatlerle, tarikatlarla imzalanan protokoller var. Onların dağıttığı kitaplarda falan, tabii, yani çocuklara yönelik olumlu davranış geliştirme değil de tersine etki edecek, işte, çocuklara, özellikle kız çocuklarına belli bir toplumsal rol biçen, dolayısıyla sonrasında da o roller neticesinde de biliyoruz ki işte, kadına şiddetin arttığını, yaşandığını; bunlara ne kadar dikkat ediyorsunuz? Yani iş birliği yaptığınız kurumların materyalleri, onların içerikleri; bunları öğrenmek istiyorum kısaca.

Teşekkür ediyorum.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Müsaadenizle hemen cevap vereyim.

Şu anda Türkiye’de yaklaşık olarak 42 bin rehber öğretmen kadrosuyla görev yapan personelimiz var. Yaklaşık 18 milyon öğrencimizin olduğunu az önce beyan etmiştik; bu, yaklaşık 428 öğrenciye 1 rehber öğretmen düşüyor şeklinde bir oranlamayla izah edilebilir. “Bu sayı uygun mudur?” sorusunun cevabı, açıkçası, bundan daha iyi olmasını arzu ederiz. Bir alancı olarak bizim kitaplarda 250-300 civarında öğrenciye 1 rehber öğretmen düşmesi ideal sayı olarak zikredilir ancak burada şunu da belirtmek isterim: Rehberlik, örgütlü, organizasyonel bir hizmet yani rehberlik hizmetlerinin tamamını rehber öğretmenler vermiyor, bazı özel boyutlarını rehber öğretmenler veriyor; diğer bütün öğretmenlerin, matematik öğretmeninin, Türkçe öğretmeninin rehberlikle ilgili sorumlulukları var, yasal

sorumlulukları var. Dolayısıyla, rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde diğer bütün öğretmenlerin de görevli olduğunu düşündüğümüzde, bu uzmanların yani az sayıda kaldığını söylemek biraz şey olabilir yani tabii ki daha fazlasını isteriz.

Şunu da eklemek isterim, öğretmen alımında 20 bin öğretmen alınmıştı. Öğretmenlik alanında en fazla öğretmen alınan 3 branştan 3'üncüsü rehberlik alanı yani sayı olarak belki daha fazlasına ihtiyaç var ama alınan öğretmenlerin içerisinde yaklaşık 2.500...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Son alımlardan mı bahsediyorsunuz?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Evet, son alımlarda. Bu arada öncekilerde de öyle yani bu benim söylediğim rakam son alıma ait ancak öncekilerde de en fazla öğretmen alınan branşlardan birisi. Bu sene bizim Genel Müdürlüğün böyle şeyi de oldu, en fazla öğretmen alınan 3 branşın 2 tanesi bizim alandan yani birisi özel eğitim öğretmeni, bir diğeri rehberlik öğretmenleridir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok kıymetli olmuş, evet.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Dünya ortalamasıyla ilgili bir bilgi var mı Hocam yani kaç öğrenciye bir rehber öğretmen düşüyor?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani çok farklı eğitim sistemleri var: Mesela bazı yerlerde rehber öğretmen diye bir öğretmen yok, doğrudan öğretmenin kendisi bu işi yapıyor. Dolayısıyla, bizim algıladığımız, bizim sistemimizdeki hâliyle rehber öğretmenlerin dünyadaki oranı gibi bir sayısal değer üretmek zor ancak yapılan yerlerde yaklaşık 300 civarında öğrenciye 1 rehber öğretmen -rehber, psikolojik danışman anlamında- düşmesi ideal görünüyor. Bu arada, değerli Başkanımız bir şey hatırlatıyor, diğer ülkelerde “rehberlik araştırma merkezi” diye bir yer de yok. Bizde “rehberlik araştırma merkezi” diye merkezler var, şu an Türkiye’de 297 tane, şimdilik öyle, yakında 300’ü bulacak gibi görünüyor.

Bu arada, bu hani 4x, 7x gibi şey, onu şöyle söyleyebilirim: Mesela, örnek olsun, sigara bağımlılığı 3x yani sigara bağımlısı olan birinin zorbaca davranışlar gösterme ihtimali, sigara bağımlısı olmayan birine göre 3 kat daha yüksek; bu anlamda bir yordayıcı, lojistik regresyonun sonucu.

Artı, müfredat, materyal ve dağıtılan kitaplar ilgili de bir sorunuz oldu. Açıkçası, bizim hazırladığımız kitapların hiçbirisinin içerisinde diğer... Yani biz kendimiz üretiyoruz. Hazırladığımız bütün kitaplar kendimizin, doğrudan bizim Genel Müdürlüğümüzün ürettiği kitaplardır. Bakanlığın geneli için düşünüldüğünde de Bakanlığın öğrencilerimize ders kitabı olarak dağıttığı kitapların tamamı da Bakanlığımızın ürettiği kitaplardır, Talim ve Terbiye Kurulundan geçer. Bir zamanlar, epey bir zaman önce, yirmi sene önce belki “Bakanlığın önerdiği 100 eser” filan diye bir şey vardı, şu an o da yok yani Bakanlığın önerdiği herhangi bir yayınevine ait herhangi bir kitap da yok. Dolayısıyla, Bakanlığımızın ve Genel Müdürlüğümüzün hazırlayıp dağıttığı bütün kitaplar doğrudan Bakanlığımızın kendi içinde ürettiği ya da kendi denetiminde ürettiği eserlerdir. O boyutta bizim bir eserimiz olmadığı için, doğrusu sadece bizim eserlerimiz var diyerek bu soruyu cevaplandırabilirim; onun dışında bir şeyimiz yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Taytak.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Sayın Genel Müdürüm, öncelikle teşekkür ediyoruz açıklamanızdan dolayı. Bu istatistik çalışmalarınız illere göre fark ediyor mu? Anadolu’daki durum nedir? Büyükşehirdeki durum nedir? Bunu da anlamak isteriz efendim.

İkinci sorum da şu olacak: Buyurduğunuz gibi, rehberlik olmayan ülkeler var, orada sadece öğretmenler kendileri rehberlik de yaparak devam ediyorlar. Bana göre de işin doğrusu, ayrımsadan keşke bu böyle devam etmiş olsaydı yıllar içerisinde. Şimdi, okullarımızda öğretmenlerimizin hâl şartları kendi adına sıkıntılı olabilir, ben de bir öğretmen olduğum için böyle rahatça ifade etmek istiyorum. Eskiden öğretmenlerimize teslim edilirken “Eti senin, kemiği benim.” diye bildiğimiz bir anlayış vardı; şimdi, tabii, öyle bir anlayış da genel manada kaldırıldı. Önce “mahalle baskısı” denildi, benzer şeyler denildi, toplum oradan çekinir hâle geldi; bu öğretmenlerimiz de şimdi olaylara karışmak istemiyor ya da çocuklarımıza orada araya girmek istemiyor; biraz sonra çağırıyorlar velileri, kameralar aşağıya indiriliyor, oradan bakılıyor kim ne yapmış, kim ne yapmamış diye; normalde başında müdahale edebilmiş olsa öğretmenimiz ya da o etkinlik olmuş olsa Hocam, buraya gelmeyeceğini düşünüyorum. Bu konuda da düşüncemi paylaşmak istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Buyurun Salih Bey.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Teşekkür ediyorum.

Tabii, sorular birbirine yakın aslında. Ben de bilimsel olarak değil ama ilkökul, ortaokul ve lisede -üniversitede pek şey değil- yani o çağlarda sınıfta gördüğümüz eksiklik suydur: Sınıfta çok çalışkan bir öğrenci var ve her şekliyle, işte hem öğrenci arkadaşlarının hem de öğretmenlerinin takdirini alıyor, bir farkındalık yaratıyor; bir öğrenci var, çok efendidir, efendiliğiyle ders çalışmaya gayret gösteriyor, işte, öğretmenlerin takdirini alıyor; bir öğrenci var, bu ailesel olabilir, çevresel olabilir, kendisinden kaynaklı psikolojik bir durum olabilir; kendisini ne çok efendi olmakla ne de çok başarılı ders çalışmakla gösteremiyor ama bir farkındalık yaratması gerekiyor ve kaba kuvvete başvuruyor. Dolayısıyla, bu konudaki tespitleriniz çok güzel, öneriler de çok iyi ama neticeye baktığımız zaman, bir artış var, bir düşüş yok. Dolayısıyla bu -Nurhayat Vekilimin de Mehmet ağabeyin de söylediği- psikolojik danışmanlık rehberlik öğretmenlerinin çoğaltılması mı gerekir, farklı bir programın uygulanması mı gerekir?

Ayrıca, bir soru daha vardı, ona da siz kısaca değindiniz ama onu esas, üniversiteden gelen hocamıza... Tabii, belki sunumu içerisinde cevap verir. Bu isimlendirmek ne kadar doğru? Benim kafama hep şey takılır, Mecliste de çok tartışırız. İşte, sağlıkta şiddet, kadına şiddet... Yani şiddet şiddettir. Kadına, erkeğe, hayvana yapılması fark eder mi? Etmez. Bunu isimlendirmek ne kadar güzel? Onu belki siz sunumunuzda söyleyeceksiniz, onu da size sormuş olalım. Özellikle, millî eğitimle ilgili bu önerilerinizin ne kadar hayata geçtiğini ölçen bir şey var mı, ölçüyor musunuz?

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sağ olun.

Buyurun Ali Bey.

ALİ BOZAN (Mersin) - Hocam, ben de sunumumuzdan dolayı teşekkür ediyorum.

Hocam, siz “2006” dediniz ama sanki 2006-2009; iki genelge yayımlanmış. Anladığım şu: 2006’ya, 2009’a kadar okullarda şiddetin önlenmesine yönelik herhangi bir çalışma yok, varsa da sistemli değil, düzenli değil. Bu genelgeler yayımlandıktan sonra ya da sizin sunumda gösterdiğiniz çalışmalarınız daha da yaygınlaştıktan sonra yansımaları ne oldu? Arttı mı, azaldı mı, sonuç alındı mı, alınmadı mı? Şöyle bir sistem var mı: Ülkenin hangi ilinde, hangi ilçesinde, hangi okulunda akranlar arası nasıl bir şiddet var? Tırnak içinde söylüyorum, fişleme anlamında değil, onu da bence yapmamak gerekiyor; az önce söyledik ya, okulun adının çıkmaması anlamında. Bu anlamda bir çalışma var mı yok mu?

Bir diğeri de... Bu isimlendirme konusunda gerçekten bence hepimiz hemfikiriz. Komisyon olarak, sizlerin de önerisiyle, Komisyonun çalışması bittikten sonra raporlama aşamasında mutlak surette yeni bir isimlendirme bulmak gerekiyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Aynen.

ALİ BOZAN (Mersin) - Bir diğeri de... Dikkatimi çekti o çarpılarda, 11; uyuşturucu. Devletin bütün organlarının mücadele etmesi, birlikte mücadele etmesi gereken bir alan ama uyuşturucu madde kullanan bir öğrencide çarpı 11... O en son sunumuz vardı, 250 bin öğrenci anlamında, ona baktım. Hem uyuşturucuyla mücadele etme hem de -en nihayetinde şiddete sebebiyet verdiği için- ayrıca özel, özgün bir çalışmanız var mı? Yok ise mutlak surette elbette olması gerekiyor. Şundan kaynaklı: Başkanımız söyledi ya “siyasetüstü” dedik. Akranlar arası şiddette rakamlar veriliyor, o konu da aynı. 9 yaş, bir düşünün yani kimi araştırmalarda 9 yaşta uyuşturucu madde kullanma... Ben inanmak istemiyorum; 12-13’tü. Bu anlamda özgün bir çalışma var mı?

Bir diğeri de... Önümüzdeki yılda yapılacak çalışmalarda “öğretmenler için bir kılavuz” denilmişti. Şu ana kadar yok muydu? Elbette öğretmenlere eğitim verilmiş, rakam verdiniz ama mutlak surette her zaman ellerinin altında... Hani kitaplığımızda bir kitap olduğunda her zaman dikkatimizi çeker, bir algı yaratır, dikkatimizi çeker. Bugüne kadar olmaması da gerçekten büyük bir eksiklik. Elbette bundan sonrası için iyi olacaktır.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederim.

Buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Sırasıyla cevaplar vereyim müsaadenizle.

“İllere göre durum nedir?” sorusunun cevabı... İki vekilimiz sordular bu soruyu. Tabii, illere göre farklılık olabilir. Mesela, Kilis örneğinde Suriye’den gelen öğrencilerimizin daha yoğun olduğu bir yer, Gaziantep örneğinde yine, aynı şekilde ama aynı göçü diyelim ki Erzurum almıyor. Dolayısıyla çeşitli illerin çeşitli demografik özellikleri bugün gündemde olan -birçok davranış için var da- zorbaca davranışlar için de etkileyici olabiliyor. Dolayısıyla iller arasında bu konuda bir farklılığın olduğunu söylemek mümkün olabilir. Mutlaka az veya çok bir oran farkıyla bunu izah etmek mümkündür.

“İllere göre dökümümüz var mı?” Tek tek bu ilde yüzde 10, bu ilde yüzde 20 diye şu anda elimde böyle sayısal bir değer yok. Ancak kayıtlara giren bütün olaylar sonuçta kayıt altında bulundukları için bunların oranlarını elde etmek, il bazlı değerlendirme yapmak da mümkün yani bunun da mümkün olduğunu söylemeliyim.

Diğer taraftan, bütün öğretmenlere rehberlik hususu... Zaten, esasen öyledir; rehberlikle ilgili psikolojik danışmanlar, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar -lisans programından mezuniyet ismi böyle olduğu için söylüyorum- bu kişiler özellikle profesyonel müdahale gerekli olduğu durumlarda okullarda daha fazla kendilerini ortaya koyarlar. Mesela, bir öğrencinin verimli ders çalışmasının sağlanması konusunda bütün öğretmenler rehberlik yapabilir ama eğer bu travmaya uğramış bir çocuksa -herhangi bir travma, ölüm olayı da olabilir- çocuğun bu travmadan olabilecek en hızlı şekilde çıkmasını desteklemek daha özel bir şeydir, matematik öğretmeni bunu yapamaz. Ya da mesela, uyuşturucu bağımlılığıyla ilgili bir vakayla karşılaşıyoruz ya da benzer bir tablo; bu, profesyonel bir müdahaleyi gerektirir. Mesela, bir İngilizce öğretmenimizden böyle bir müdahalede bulunmasını beklemeyiz, bu daha profesyonel bir hizmet. İşte, bu noktada, daha çok bilgi verme ve beceri kazandırma ile ilgili -tırnak içinde- rehberlik boyutunda diğer bütün öğretmenlerin misyonu şu anda zaten var ama daha özelleşmiş hizmetlerde ve bu hizmetlerin koordinasyonlarında rehber öğretmenlerimiz işlev görüyorlar.

Bu arada, Öğretmenlik Meslek Kanunu’nun altını çizmek isterim. Özellikle, şiddet ve zorbaca davranışlarla karşılaşılan durumlarda, öğretmene şiddette... Çok üzgünüz ama biz önüne eğildik, hayatımız öğretmenlerimizin önünde öyle geçti. Hani öğretmene nasıl şiddet olur diye düşünüyoruz? Vâkıâ, Öğretmenlik Meslek Kanunu’yla öğretmenlere yönelik bir şey olduğu zaman da cezalarını artıran bir mekanizma da devreye alınmış oldu yani bu zorbaca davranışlar sadece öğrenciler için değil öğretmenleri de içine alacak şekilde geniş kapsamlı ele alınıyor.

Diğer taraftan, çok önemli bir hususa değindi kıymetli vekilimiz. “Mesela, bazıları kabadayılık yapıyor.” diye. Biz buna ters kimlik diyoruz. Bazen insanlar bir kimlik geliştirememekten ya da bir kimlik geliştirememenin oluşturduğu baskıdan kurtulabilmek için toplumca onaylanmayan, hatta çoğu kez meşru da olmayan kimliklere bürünebiliyorlar. Mesela, işte, bu kabadayılık bir örnek olsun; kapkaççılık olabilir, dilencilik olabilir yani biraz böyle çeteleşme, klikleşme olabilir. Bunlar da birer kimliktir ama ters kimliktir. Bu, bizim sağlıklı kimlik gelişimi kapsamı altında oluşmasını arzu etmediğimiz bir tablo olarak önlemeye çalıştığımız bir tablo. Özellikle ergenlik döneminde insanların, çocuklarımızın sağlıklı bir kimlik gelişimi elde edebilmeleri, sağlıklı yollara yönelmemeleri için aldığımız tedbirlerden bir kısmı sırf bu grup içindir. Başka türleri de var bunun, moratoryum falan, böyle ertelenmiş kimlikler vardır. Bunları fazla ayrıntılandırmayayım diye

söylemiyorum. Yani şöyle söyleyeyim: Rehberlik alanında çalışanlar sağlıklı kimlik ediniminin koşullarını bildikleri için oraya yöneltmeyi, sağlıksız olanlardan da korumak için faaliyetler yürüttüler.

Bir başka soru, bence çok manidar bir sorudur bu. “Bu kadar çalıştay oluyor, bu kadar yayım, binlerce kişiye ulaşmışsınız; neden artıyor, niye azalmıyor?” sorusu. Bu soruyu iki şekilde cevaplandırmam mümkün. Bir kere, kamuoyundaki farkındalığın artmış olması daha önce göz ardı edilen birçok hususun gündeme gelmesiyle ortaya çıktı. Benzer bir durum bizim özel eğitimde de var. Mesela, özel eğitimde son yirmi yıl içerisinde özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarımızın sayısı 7 kat artmıştır. “7 kat nasıl artar ki?” diye düşünüldüğünde aslında farkındalık arttığı için insanların başvurusu artıyor. Mesela, dün diyelim 2 öğrenci kavga ettiği zaman “Ya, gençler işte.” denilirken bugün artık öyle denilmiyor. Bugün zorba bir davranış olduğu gündeme getirildiği, bilindiği için yani farkındalık olduğu için bunlar daha fazla gündemimize geliyor. Dolayısıyla sayılardaki artışın bir kısmını bu açıklar; bir kısmını hepsini değil, bir kısmını bu açıklar. Diğer artırmış gibi gösteren taraf da şudur: Zorbaca davranışlar sadece okul ortamını ilgilendiren faktörlerden beslenmiyor. Baktığımız zaman, okulda bunu tetikleyen bir şeyler olabilir mi? İhtimal, olabilir; kalabalık, genç, ergenlik, dalgalanma, kimlik sorunları, fiziksel gücü kontrol edememe, heyecanını kontrol edememe, hormonlar, tek başına onlar bile tabiri caizse baş belasıdır ergenlik döneminde... Yani bunlarla da açıklamak mümkün.

Ben, burada, dikkati şuraya çekmek isterim: Eğitim sistemleri idealar üzerine kuruludur yani eğitim sistemleri bir ideal peşinde koşar, bir ideal tanımlaması vardır, onun peşinde koşar ve orada zorbalık yoktur. Yani okul mekanizma olarak arzu ettiği davranışların arasında zorbalığı zikretmez. O zaman orada niye böyle bir şey çıkar ya da artmış gibi görünür? Bence burada biraz dış faktörlere bakmak lazım çünkü dış faktörler okuldakilerden daha farklı çalışırlar. Mesela biz okulda şunu öğretiriz yani deriz ki: “Birisinin yardımı ihtiyacı varsa destek ol. Birisinin güç kaybı varsa omuz ver.” Ama mesela şu kapitalist bir mekanizma böyle bakmaz yani olaya. Yani dolayısıyla bence burada dış dünyanın tetikleyici unsurlarının okul ortamındakilerden çok daha yüksek düzeyde olduğunu teyit ediyor. Şöyle bir sembol kullanayım müsaadenizle: Bazen bu sosyal ortamlar çocuğu böyle elinizden söke söke alırlar. Burada hepimiz belirli bir yaşın üzerindeyiz, çocuklarımız varsa şu soruyu sormak isterim: Bu kadar olumsuz olduğunu biliyor olmamıza rağmen çocuklarımızdan neden telefonunu elinden bırakması konusunda arzu ettiğimiz şeyi niye göremeyiz? Muhtemelen siz de “Bu kadar fazla bilgisayarın karşısında olma. Bu kadar telefonla olma.” diyor ve uğraşıyorsunuz. Ama şöyle: Dış dünya onunla dönüyor. Dolayısıyla bizim burada yaptığımız şeyle, yapmaya çalıştığımız şeyle dış dünyanın -o taraf sosyopsikolojik analizler de gerektirir, başka bir tartışma konusu, girmeyeyim diyorum- tetikleyicilerinin de ne olduğunu dikkate almamızı gerekli kılar. Başta bir şey ifade etmiştim, eğitim yalnızca okullarda yapılan bir şey falan değildir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Değildir, evet.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Hatta özele indirirsem, okul daha çok öğretim eksenlidir. Sınıf içinde öğretim olur, eğitim okulun dışında olur.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Bir başka husus: Kavramsallaştırma... Hızlanıyorum.

Kavramsallaştırmayla ilgili, haklısınız, biz bunun adına “şiddet, zorbalık” dediğimiz sürece işimizi biraz daha zorlaştırmış olacağız.

Efendim, “Bu önerilerinizi veya önerileriniz bağlamında yaptıklarınızı ne kadar ölçüyorsunuz, ne kadar gözlemliyorsunuz?” diye izleme faaliyetlerimiz var. Bizde her şey ön test-son test mantığıyla yapılır. “Kaç kişiye ulaştığın değil, o ulaştığın kişilerde neyi değiştirdiğin” daha fazla gündemdedir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Daha önemli, evet.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Yani biz bir etki analizi her sene yaparız. Her projede -benim talimatımdır arkadaşlarımıza, geldiğim günden beri talimatımdır, yaklaşık bir buçuk yıl oldu geleli- ne yapıyorsanız yapın. “5 kişiye ulaştık.” “Bana ne 5 kişiye ulaştığından, o 5 kişide neyi değiştirdin, bana onu söyle.” Bu bağlamda izleme faaliyetlerimiz sürüyor. Bununla ilgili bir dairemiz var, İzleme Değerlendirme Dairemiz var. Doğrusu, başlarında da “Bunu ne yaptınız?” diyen ceberut bir Genel Müdürleri var. Yani her hâlükârda “Bunu nasıl yaptınız?” diye soruyorum.

2006-2009 Genelgesi’yle ilgili bir sayın vekilimiz sual buyurdular. Şöyle: Aslında, şiddet ve zorbalık veya bunların önlenmesiyle ilgili alınan pek çok karar var. 2006’dan 2024’e sadece okullarda şiddetin önlenmesiyle ilgili genelge değişmemiş. Peki, niye geliştirdik? Bu, aynı zamanda, öğretmene ilişkin kılavuzla ilgili soruyu cevaplandırıyor çünkü şu: Bundan beş sene önce konuşmadığımız zorbalığı konuşuyoruz biz. Bundan mesela yirmi sene önce “Siber zorbalık mı? O ne? Bir tür tropikal sebze olmalı.” Yani siber zorbalık nedir, internet bu kadar hayatımızda yoktu ki. Şimdi, biz “siber zorbalık, siber şiddet, internet güvenliği, internet mahremiyeti” böyle şeyleri konuşuyoruz. Dolayısıyla belki daha önce küçük bir kitapçıkla geçiştirdiğimiz bilgiler bugün çok daha büyük, daha profesyonel hazırlanmış eserlere ihtiyaç duyuruyor, genelgeyi de bu mantıkla zaten güncelledik. Mesela 2006 Genelgesi’nde siber zorbalık yok, akran zorbalığı yok ama bugünkünde var. Şöyle bir şey söylemiş olayım: Yani bütün değişimlere duyarlıyız. Nereden bir patlak veriyorsa bu balon, oraya bant yapıyoruz ya da balonu yeniden şişiriyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ediyorum, son cümlenizi alayım çünkü süreler de... Evet, önemliydi diye kesmedim.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Uyuşturucuyla ilgili bir soru geldi, o çok özel bir soru, onu da cevaplayıp hemen bitiriyorum.

Uzun zamandır ders anlatmayan bir akademisyenin durumundan bahsetmiştim size.

Şöyle: O da bizim ayrı bir cephemiz. Biz Osmanlı'nın son dönemine benziyoruz, 4 cephede, 5 cephede birden savaşıyoruz. Bir taraf zorbalık, şiddet; bir tarafta bağımlılık var. Bizim bağımlılıkla ilgili de eylem planlarımız var. Biz bir taraftan bağımlılığın da okullardan olabilecek en uzağa atılması, hatta mümkünse yok edilmesi için özel bir çalışma içerisindeyiz. Genel Müdürlüğümüzün her iki faaliyeti de Serpil Başkanımızın Daire Başkanlığı yaptığı Rehberlik Dairesince icra ediliyor, biz de beraber hareket ediyoruz. Ortaklarımızla -Yeşilay ve bu konuyla ilgili çalışan kim varsa hepsi, dernekler, vakıflar, STK'ler- protokollerimiz var. Uyuşturucu ya da bağımlılık -iki tarafı da söylemiş olayım- bunların tamamına yönelik önleyici faaliyetlerimiz var.

Şöyle bir şey; son, gerçekten son: Şu slaytların bir benzerini, belki bundan daha fazlasını bağımlılık için de sizinle paylaşırız.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Şöyle yapalım o zaman, sayın vekillerim de uygun görürse: Burada bütün vekillerimizin uygun olduğu bir kahve saati yapalım, tekrar sizi davet edelim, onu başlı başına dinleyelim diye de böyle ek bir çalışma yapabiliriz aslında.

Efendim, çok teşekkür ederim. Yani özellikle boylamsal çalışmalara başlanmış olmasını çok kıymetli buluyorum. Bu arada ben Finlandiya Dostluk Grubundayım ve mesleğimden dolayı da oranın Meclisinde eğitim komisyonu, okulları, hatta Helsinki Üniversitesiyle bu konuları ayrıntılı görüşme şansım oldu. İlginçtir, Finlandiya da bundan şikâyetçiydi, akran zorbalığı oralarda da şu an çok aktif. Hatta bir çocuğun evden silah alıp 9 yaşında, 10 yaşında bir çocuğun gelip okulda bir arkadaşını öldürmesinden dolayı bir gün millî yas ilan ediyorlar. Aslında, dediğiniz gibi, mesele artık aile-okul meselesinden öte, işte oynadıkları oyunları -hocam daha iyi bilir- PUBG oynayan çocuğun göz bebekleri bile değişiyor. Tabii ki olay biraz daha farklı, hepimizin temennisi şu: Her öğretmenimizin şiddetle mücadele etme yeteneği olan bir rehberlikçi olmasını temenni ediyoruz, o günleri de umutla bekliyoruz.

Ben âcizane bir tespiti söyleyeceğim: Yaptığınız çalışmalarda katılımcılarda öğretmen ve öğrenci sayısı yükserken ortalamalara göre aile katılımı daha düşük, belki orası için bir şey yapılabilir mi diye bir soru işareti koyuyorum.

Ben de alandan bir uzmanım, yıllarca bir şeyin biraz yanlış gittiğini düşünüyorum. Hep annelere yükleniyoruz eğitim konusunda ama buranın bir de "baba" diye bir kısmı var. Bence Millî Eğitimin biraz babalarla ilgili de bir eğitim çalışmasının, sadece babaların katıldığı çalışmaların da çok kıymetli olduğunu düşünüyorum çünkü sanki bir çocuğun eğitiminin sadece anne üzerinden gitme algısının da çok doğru olmadığını düşünenlerdenim. Mesleğimde on üç yıl sadece babalarla çalıştım ve gerçekten çok güzel aileler oldu elimde. O yüzden, bence Millî Eğitim babalara özel de çalışma yapmalı diye bu anlamda ben kendi önerimi de iletmış olayım.

Verdiğiniz bilgilerden dolayı çok teşekkür ediyorum. Kıymetli olduğu için bölmek istemedim, belki çok çok daha farklı oturumlarda sayın vekillerim de isterse bağımlılıkla ilgili ayrıca sahanın gerçeklerini de görmek isteriz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - İnşallah.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bize ulaştıracığınız dokümanlar da vekillerimiz için çok faydalı olacaktır diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Evet, sorularımızı da aldık.

Şimdi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulundan temsilcilerimiz burada, onlara söz veriyoruz. Mümkün olduğu kadar süreyi hızlı bir şekilde geçirebilirsek çünkü o alan da çok kıymetli ve açıkçası bence can suyu tarzında önemli bir kısım, soru-cevap bölümüne de vaktimiz olsun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Sayın Vekilim, bu arada kahve içinceye kadar arkadaşlarımız getirmiş olacaklar setleri.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok iyi.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - 2 tanesi geldi, şu an aşağıda araçta, diğerlerini de getireceğiz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tamam, diğerleri de gelsin. Buradan eli dolu gidelim yani hem zihnimiz hem elimiz dolu gidelim.

RTÜK Üst Kurul Başkan Yardımcımız Deniz Bey'i dinleyeceğiz.

Buyurun lütfen.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, kıymetli katılımcılar; hepinizi şahsım ve kurumum adına saygılarımla selamlıyorum.

İlk ve orta eğitim kurumlarında akran zorbalığının önlenmesi ve bu konuya ilişkin alınabilecek hususları tartışmak üzere sizlerle birlikte olmaktan dolayı da ayrıca büyük bir onur duyuyorum. Tabii, medyanın toplum üzerindeki gücüne olan inancımızla bu konunun bir parçası olmayı da RTÜK olarak kendimize görev biliyoruz.

Şimdi, akran zorbalığı -tabii, kıymetli hocam burada, kendisi çok daha detaylı bir şekilde anlatacaktır ama- sadece bireysel mağduriyetlere yol açan bir sorun değil, toplumun sosyal dokusunu etkileyen, bireylerin ruh sağlığını ve geleceğini tehdit eden bir olgu olarak karşımıza çıkıyor. Bu bağlamda medya hem bir risk unsuru hem de güçlü bir çözüm aracı olarak bulunuyor. Bu kapsamda ben sunumumda öncelikle akran zorbalığının medyayla ilişkisini ele alacağım, ardından RTÜK'ün bu alandaki çalışmalarını paylaşacağım ve çözüm önerilerini de sizlere aktaracağım.

Akran zorbalığı genellikle güç eşitsizliğine dayanan, sistematik olarak tekrarlanan bir davranış biçimi olarak karşımızda. Burada zorbalığın 4 temel özelliğini vurgulamak istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok özür dilerim yani daha böyle açıkçası Millî Eğitim de açıkladı, kıymetli hocamız da açıklayacak. Özellikle öneriler kısmı, yapılan çalışmalar kısmı bizim için çok daha hayati; oraya daha hızlı geçebilirsek seviniriz.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Tabii.

Zorbalık 4 şekilde karşımıza çıkıyor; güç eşitsizliği, kasıtlı davranış, sistematik yapı ve yaş grubu olarak belirtebiliriz. Burada akran zorbalığının türlerine de baktığımızda fiziksel, sözel, sosyal ve tabii bizim açımızdan da en önemli hususlardan biri olan siber zorbalık olarak karşımıza geliyor. Akran zorbalığının etkilerine bakınca psikolojik etkiler geliyor -hocam anlatacak, o yüzden hızlı bir şekilde geçiyorum Sayın Başkanım- akademik performansta düşüşler, sosyal izolasyon ve uzun vadeli sonuçlar dediğimiz çocuklukta yaşanan zorbalık deneyimlerinin ilerleyen yıllarda travmatik bir hâle gelip izler bırakabilmesi oluyor. Peki, medyanın sorumluluğu ve zorbalık üzerindeki etkileri nedir diye bakacak olursak, genç bireylerin değer yargılarını ve sosyal davranışlarını şekillendirmede medyanın çok güçlü bir araç olduğu karşımıza çıkıyor. Medyanın burada devreye girdiği en önemli nokta, bu davranışların modelleme yoluyla yayılması; televizyon programları, diziler, reklamlar ve asıl günümüzde en önemlilerinden biri de dijital içerikler, gençler için birer davranış rehberi oluyor. Eğer medya bu içerikleri doğru bir şekilde düzenlemezsse zorbalık normalleştirilebiliyor ve teşvik edilebilir bir hâle geliyor.

Medyanın tabii, toplum üzerindeki gücü, içerik üretiminde sorumluluk bilincini de zorunlu hâle getiriyor. Nedir bunlar? Karakter temsilde zorba ve kurban stereotiplerinden kaçınılması ve çeşitlilik sağlanması, “şiddetin yüceltilmesi” dediğimiz özellikle televizyonlarda ve dijital içeriklerde çatışmaların şiddet yoluyla çözülmesinin bir güç gösterisi olarak sunulmaması gerektiği -ayrıca zorbalık davranışlarının mizahlaştırıldığı görülüyor- komedi programlarında veya dizilerde küçük düşürme ve aşağılama davranışlarının komik ve kabul edilebilir olarak gösterilmesi bu durumun hafife alınmasına ve kabul edilmesine neden olmakta. Bu nedenle zorbalığın ciddiyetini vurgulayan ancak mizah yoluyla bile olsa bu sanatı meşrulaştırmayan içeriklere ihtiyacımız var. Tabii, bir de medyanın dışlanmayı normalleştirme yerine kapsayıcılığı ve dayanışmayı teşvik eden mesajlara yer vermesi gerektiği inancındayız. Zorbalıkla mücadelede olumlu örneklerin sunulması çok büyük önem arz ediyor. Tabii, burada medya okuryazarlığı ve bilinçli izleyiciliğin teşviki için de ebeveyn ve eğitimci iş birliği çok önem arz etmekte; kıymetli Genel Müdürümüz de arz etti.

Şimdi, medyada zorba ve kurban temsiliinin nasıl farklı bir şekilde yansıtıldığı da bizim için önemli. Burada zorba temsilde genellikle ekonomik durumu iyi, popüler ve gösterişli, lüks yaşam süren ve aile sorunları yaşayan bir karakter olurken kurban temsilde ekonomik olarak daha düşük durumda, kilo problemleri veya fiziksel problemleri yaşayan, daha mütevazı bir yaşam süren, bakımsız ve kendine pek özen göstermeyen bir yapıda geliyor. Burada, medya, zorbalık ve kurban temsillerinde genellikle klişelere başvuruyor ancak bu temsiller de izleyici algısını şekillendiriyor ve davranışsal eğilimleri etkiliyor. Doğru medya içeriği hem zorbayı hem de kurbanı gerçekçi bir şekilde ele almalı, çözüm odaklı yaklaşımlar da içermelidir.

Şimdi, arkadaşlarımız bizim RTÜK İletişim Merkezimize gelen bu zorbalığa yönelik şikâyetlerden birkaç örnek çıkarttı; aslında ben daha çok olmasını bekliyordum ama çok kısıtlı sayıda akran zorbalığına yönelik şikâyet bulduk. Mesela, zorbalığa yönelik şikâyetlerden birinde diyor ki: “Akran zorbalığını öğrettiğini düşünüyorum.” Bir programdan bahsediyor, özellikle isim vermedim. “Çok sakıncalı, hiç hoş olmayan bir dizi.” “Çocuğum bu diziyi izledikten sonra ağlıyordu, liseye gitmek ve arkadaş edinmek istemiyor.” Bakın, lise çağında bir çocuk için bunu yazmış ebeveyni. “Dizide akran zorbalığı var ve sınıftaki arkadaşlarım özeniyor.” Bir öğrenci göndermiş bunu bize. “Dizi zorbalığa karşı farkındalık oluşturmayı amaçlasa da sahneler zorbalığı özendirmekte.” Yani aslında farklı bir şekilde bir içerik üretilmiş ama buradaki izleyici algısı tamamen ters, negatif yönde dönmüş. Bu kapsamda tabii, izleyicilerden gelen geri bildirimler medyanın sorumluluğunu bir kez daha ön plana çıkarmakta ve hassasiyetle hareket edilmesi gerektiğini de vurgulamaktadır. RTÜK olarak bu içeriklerin oluşturabileceği risklerin farkındayız. Bu nedenle medya içeriklerini sıkı bir şekilde denetliyor ve yayıncı kuruluşları toplumsal sorumluluklarına uygun olarak hareket etmeleri konusunda yönlendiriyoruz.

Peki, RTÜK’ün akran zorbalığına ve daha çok gençlerimize yönelik yaptığı çalışmalar ve yaklaşımlar nedir diye baktığımızda tabii, önce yayın denetimlerinde zararlı içeriklerin tespit edilip gerekli yaptırımların uygulanması, aynı zamanda empati ve dayanışma gibi değerleri teşvik eden içeriklerin de teşvik edilmesi veya önerilmesi bizim için önemli. Kamu spotlarımız ve dijital medyaya yönelik projelere de öncelik ediyor, özellikle bu konuda Üst Kurulumuza gönderilen kamu spotlarına tavsiye kararı veriyoruz.

Tabii, çocuklarımızın zararlı içeriklerden korunması için Millî Eğitim Bakanlığı ile RTÜK iş birliğinde tüm eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik medya okuryazarlığının bilincini geliştirmek amacıyla Medya Okuryazarlığı İş Birliği Protokolü imzalandı. Aynı zamanda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile RTÜK arasında Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesine İlişkin İş Birliği Protokolü imzalandı. Bu protokol kapsamında çocuklarımızın dijital risklerden korunması, kişisel verilerin gizlenmesi, mahremiyetin sağlanması ve bu alanlardaki farkındalığın artırılması, ailenin huzur ve mutluluğunu tehdit eden kötü alışkanlıklar ve özellikle bağımlılıklara karşı farkındalık kazandırılması amaçlanmakta. Ayrıca yine çocuk dostu görsel, işitsel ve yazılı yayın ilkelerinin geliştirilmesi, çocuklara yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, ebeveyn kontrolü ve “isteğe bağlı yayın hizmetleri” dediğimiz “video on demand”lerde küçüklerin ve çocukların korunmasına yönelik çeşitli çalışmalar yürütmekteyiz.

Şimdi, kıymetli Genel Müdürüm istatistiklerden bahsetti, biz de RTÜK olarak çeşitli araştırmalar yapıyoruz. 2005 yılından günümüze kadar yaklaşık 27 adet kamuoyu araştırması yaptık. 2021 yılı sonunda yaptığımız 15-21 yaş grubu gençlerimize yönelik Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması kapsamında 26 ilde 6.500 gencimizle görüştük. Bu kapsamda bu gençlerin mecra kullanım oranlarına baktığımızda yüzde 92’si her gün internete girdiğini söylüyor ve giriş süreleri yaklaşık dört saat otuz beş dakika. Televizyon da aslında yüzde 76’larda, hâlâ geleneksel medyanın gücünü de görmekle birlikte televizyonun günlük kullanım oranı olarak bir saat kırk dakikaları tespit ettik. “Dijital platformlar” dediğimiz bu isteğe bağlı yayıncılık hizmetleri yüzde 41’lerde, bir saat yirmi yedi dakika dijital platformları izliyorlar; oldukça yüksek, günümüzde daha da yükselmıştır çünkü yaklaşık iki sene geçti bu araştırmanın üzerinden. Radyonun da yüzde 34’le elli iki dakikalık bir ortalaması var. Tabii, burada dijital içeriklerin öneminden sunumun girişinde de özellikle bahsettim.

Sosyal medya hesabı sahipliği dağılımına baktığımızda gençlerin yüzde 95'inin sosyal medya hesabı olduğunu görüyoruz. Peki, burada daha farklı bir soru sorduk biz: "Ailenizin bilmediği bir sosyal medya hesabınız var mı?" diye sorduk. Gençlerden yüzde 17,7'si "Evet." dedi. Yüzde 95'in içinde yüzde 17,7'lik bir oran, çok manidar; ben bunun daha da yüksek olduğunu, bunun sadece kendilerini itiraf edebilenler kapsamında değerlendirilmesinin daha anlamlı olacağını düşünüyorum.

Peki, "gizlilik" diyoruz, "mahremiyet" diyoruz, "siber zorbalık" diyoruz ama gençlerimizin yüzde 37'si sosyal medya profillerinin tamamen herkese açık olduğunu da belirtiyor. Burada da gençlerimize yönelik ayrı bir bilinçlendirme çalışmasının yapılması önem arz etmektedir.

Peki, dijital platform kullanım oranlarına ve erişime baktığımızda da yüzde 40'larda dedik. Bu, ciddi, yüksek bir oran çünkü ilerleyen yaşlarda bu yüzde 10, yüzde 15'ler civarında.

Gençlerimiz, tabii, cep telefonu... Teknolojinin gelişmesiyle birlikte artık en çok kullanılan medya aracı televizyondan cep telefonuna kaydı. Araştırmayı çok fazla detaylandırmadım ama televizyon izlemek hariç gençler bütün aktiviteleri cep telefonundan yapıyor. "Televizyon izlemek hariç" derken en çok televizyon yayını televizyondan izliyorlar, ondan sonra cep telefonundan izliyorlar ama diğer bütün aktiviteler cep telefonu üzerinden yapılmakta; bireyselleşme ve gençlerin daha kendine özgü hareket etmesinde cep telefonunun burada ayrıca bir payı olduğunu düşünüyoruz.

Bir de tabii, gençlerin haber alma kaynaklarına baktık. Gençlerin haber alma kaynaklarına baktığımızda, yüzde 71'i sosyal medyayı haber alma kaynağı olarak kullandığını söylüyor, bunun yanında yüzde 70'i de geleneksel medyadan vazgeçmemiş durumda -çoklu cevap olduğu için yüzde 100'ü aşıyor burası- yüzde 46'sı internet haber siteleri, yüzde 18'i yazılı basın. Burada bizim gözümüze çarpan en önemli farklılık, erişkinlerdekinin yani yetişkinlerdekinin aksine sosyal medyanın haberlerde en güvenilir -çok düşük bir oranda da olsa- mecra olması. Yetişkinlerde genellikle bu, hâlâ geleneksel medyanın en güvenilir kaynak olduğunu bize gösteriyor. Televizyon, internet haber siteleri, yazılı basın ve radyo olarak gençlerin güven seviyesi devam etmektedir.

Burada gençlerimizin ekran bağımlılık düzeylerini bir ölçek kapsamında da ölçtük; yüzde 37,1'inin ekran bağımlılığı yüksek olarak karşımıza çıktı, yüzde 36'sının da düşük. Şimdi, bir sonraki slayt bununla çok bağlantılı, dijital okuryazarlık seviyesini de incelediğimizde yüzde 29,4'ünün dijital okuryazarlık seviyesinin yüksek olduğunu tespit ettik. Peki, ikisini birbiriyle korele ettiğimizde yani bağlantılı olarak incelediğimizde dijital okuryazarlık seviyesi yüksek olan gençlerin -bu slayttaki- ekran bağımlılık düzeyi daha düşük olan gençler olduğu tespit edilmiş durumdadır. Peki, yüksek olanların tam tersine, dijital okuryazarlıklarının da düşük olma eğiliminde olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz.

Peki, hızlı bir şekilde sonuç ve önerilere gelirsek Sayın Başkanım, kıymetli vekillerim; akran zorbalığını -ifade ettiğim gibi- yalnızca bir bireysel sorun olarak değil toplumsal bir sorun olarak ele almak ve geniş bir bilinçlendirme çalışması sürdürmek bence hepimizin ortak görevi olarak karşımıza çıkıyor. Medyanın zorbalığı özendirici içeriklerden kaçınması ve olumlu mesajlar içeren programlar ve yapımları teşvik edilmelidir. Teşvik sistemi medya açısından önemli bir unsurdur. Eğitim kurumlarımız -tabii, Sayın Genel Müdürüm de çok güzel ifade etti- oldukça yoğun çalışmalar yürütüyor, bu çabanın diğer önemli bir ayağını oluşturuyorlar. Eğitimcilerin, medya profesyonellerinin ve kamu yöneticilerinin bu sorunun çözümünde bence birlikte çalışması çok büyük önem arz etmektedir. Alt Komisyonumuz da buna çok büyük bir hizmet ediyor ve bizleri bir araya getiriyor, o yüzden tekrar teşekkürlerimi iletiyorum.

Zorbalıkla mücadelede iş birliği gerçekten çok önemli. Bu kapsamda, pozitif içerikler, pozitif davranışların öne çıkarılması, medyada empati, dayanışma ve saygı gibi olumlu değerleri öne çıkaran içeriklerin artırılması gerekiyor. "Sıkı denetim çalışmaları" dedik; evet, RTÜK olarak biz geleneksel medyayı ve isteğe bağlı yayıncılığı denetliyoruz ama bununla birlikte, özellikle dijital içerik ve sosyal medya kısmındaki zorbalığın önlenmesi açısından da bir denetim mekanizmasını belki de en önemli ihtiyaçlardan biri olarak düşünüyorum. Eğitici ve eğlenceli programların teşvik edilmesi, özellikle gençlerin dikkatini çekebilecek eğlendirici ama eğitici zorbalık karşıtı mesajların etkili bir şekilde süreci yönetmede önemli olduğunu düşünüyorum. Tabii, aileler ve eğitimcilerle iş birliği de bu işin olmazsa olmazı; ailelerin ve öğretmenlerin zorbalıkla ilgili farkındalığını artırmak ve medyada önemli bir araç hâline getirmek bence çok kıymetli.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; akran zorbalığının çözümü yalnızca okullara veya Millî Eğitime bırakılmayacak kadar daha geniş kapsamlı değerlendirilmesi gereken bir konu. Medya hem sorunların derinleşmesinde, aslında bir yandan da çözümünde çok kritik bir role sahip. RTÜK olarak toplumun medya yoluyla bilinçlendirilmesi ve olumlu değerlerin yaygınlaştırılması için biz elimizden gelen her türlü sorumluluğu almaya hazırız. Çocuklarımıza ve gençlerimize daha sağlıklı bir gelecek oluşturmak adına önemli bir misyonu burada sizlerle birlikte yerine getirdiğimize inanıyorum.

Sözlerime son verirken bu Komisyonun hem gençlerimiz hem eğitimcilerimiz hem de akran zorbalığını önlemek adına çalışan tüm kesimler için hayırlı olmasını, güzel çıktılar vermesini diliyorum, saygılar sunuyorum hepinize.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederiz, sağ olun.

Saygıdeğer vekillerim, sorularınız varsa onları da alıp hızlıca cevap...

Lütfen buyurun.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Siz isim vermediniz ama ben isim vereceğim dizilerle ilgili örneğin. Şimdi, dün akşam ya da önceki akşamı, bir dizinin bir sonraki bölümünün fragmanı, reklamı dönüyor, orada gördüm, "Hudutsuz Sevda" diye bir dizi. Yani birkaç saniye falan sürüyor herhâlde o reklam, o birkaç saniye içerisinde 3-4 kişi öldürüldü -sadece reklamda- ve o kadar normal görünüyor ki, böyle, çekiyor silahı, tak tak vuruyor, öbürünü vuruyor... O kadar normalleşti ki dizilerde özellikle -oyunları bir kenara bırakıyorum, dijital platformları, ki bu diziler de bu arada YouTube'da tekrar tekrar milyonlarca izleniyor- bir dizide bir kadeh şarap olunca buzlanıyor ama insanlar o kadar normal bir şekilde öldürülüyor ki -ve bu birçok dizide var yani daha adını bilmediğim, belki baksak, şimdi incelemek çıkarırız hepsini; reklamlardan görüyoruz biz de- o kadar çok normalleşiyor ki... Bu akran zorbalığını, tabii, biz burada özel olarak ele

alıyoruz ama toplumda şiddetin çok fazla yaygınlaştığı aşıkâr yani kadın cinayetleri, hayvanlara yönelik şiddet her an, her yerde. Tabii, işte, internet ve sosyal medya da olunca her gün bir yerde şiddet olayları, trafikte cinayetler, kavgalar, okullarda, hastanede, öğretmene yönelik, doktora yönelik, avukata yönelik, sağlık çalışanlarına yönelik ciddi bir artış var ve burada da medyanın rolünün ben çok önemli olduğunu düşünüyorum sizin de söyledığınız gibi.

Ben şunu merak ediyorum: Yani “Bunlar denetleniyor.” diyorsunuz ya hani sunumunuzda, bunu engelleyecek bir mevzuat yok mu? Siz bunu, bu içerikleri engelleyemiyor musunuz? Yani bunun normal bir şey olmadığını, bu şekilde bir dizinin olmaması gerektiğini RTÜK denetleyemiyor mu? Ben şöyle bir örnek de vereyim, kendi meslek yaşantımdan da biliyorum: Ben ilk avukatlığa başladığımda o zaman da “Kurtlar Vadisi” diye bir dizi revaçtaydı, gündemdeydi ve biz CMK’dan avukat olarak atanıyoruz -yani çoğunun tabii, maddi durumu vesairesi yok- ve gelen çocukların hepsi genç -yani biz de gençtik ama onların hepsi de gençti- ve kendilerini Kurtlar Vadisi dizisinden fırlamış zannediyorlardı. Arkadaşlarını kaçııyorlardı, o kadar çok olay yaşıyorlardı ki, ondan sonra, gasbediyorlar falan; böyle kendilerini çok önemli zanneden bir pozisyona soktuğunu düşünüyorlardı bu yaptıkları davranışların ve “Kurtlar Vadisi”nin bir parçası gibi görüyorlardı. Neyse o şimdi bitti ama şimdi dizilerin birçoğunda böyle. Mesela, geçen TRT’de bir diziyeye denk geldim, “Seksenler” dizisi. Orada bir bekçi var ve şeyi konuşuyorlar, birilerini yakalamışlar, götürüyorlar, diyor ki: “İşte, ne yaptın?” “Horoz dövüşü yapıyorlar.” Ve şunu işliyorlar dizide, diyorlar ki: “İnsanlar, hayvanlara eziyet etmemeli. Bu ne kadar kötü bir şey, hayvanlar hiç dövüştür mü?” Yani dizide bu işleniyor yani yıllarca önce çekilmiş diziler ama bugün bırakın horoz dövüşüne karşı çıkmayı, patır patır insan öldürülüyor, bir dizide 10 adam sürekli öldürülüyor böyle çok normal bir şekilde. Ya, bu, gerçekten normal değil. Yani kanun çıkarmak gerekiyorsa yazalım raporumuza, kanun çıkaralım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Şimdi, aklın yolu bir ya, tebessümle dinledim. Neden? Çünkü kıymetli misafirlerimiz geldiler, ziyaret ettiler bizi, aynı soruyu sordum, dedim ki: “Kanunsa kanun çıkaralım.”

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Evet, vallahi çıkaralım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - O cevap gelecektir şimdi Başkanımızdan ama yasal mevzuat anlamında bazı şeylerde sınırlarınız varsa belki... Bu Komisyonun en güzel faydası olsun, bir çalışma yapalım dedim. Çok teşekkür ederim. Gerçekten aynı sıkıntıyı, aynı hassasiyeti paylaştım ben de.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Çok rahatsızlık verici bir durum, bunu belirtiyim. Ne yapılacaksa biz yapalım.

Teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yani “Memati, ölüm.” Çocuk böyle diyor yani onu ne kadar içselleştirmiş.

Ali Bey...

ALİ BOZAN (Mersin) - Benim kısa bir sorum, sadece... RTÜK’ün -özellikle konumuzla ilgili- uyguladığı yaptırımlara dair bir istatistik var mı mesela?

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Sadece akran zorbalığı özelinde mi?

ALİ BOZAN (Mersin) - Evet, evet, buna dair var mı ya da hani böyle belki... Mesela, spesifik, son zamanlarda -ismini vermek istemezseniz vermeyebilirsiniz- işte “Bir dizide, filmde bundan kaynaklı, spesifik şu görüntüden kaynaklı şu yaptırımı uyguladık.” diyebildiğiniz, aklınızda kalan bir şey var mı?

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Başka soru yoksa ben başlayayım.

Öncelikle, Sayın Vekilim, dizilerde şiddetin normalleştirilmesine ilişkin bir soru sordu. “Şiddette artış var ve bunu engelleyecek bir mevzuat yok mu?” dediniz. Şimdi, bizim 6112 sayılı mevzuatımız var. 6112 sayılı mevzuat kapsamında, programlar yayınlanır, ondan sonra denetim yapılır. Eğer program yayınlanmadan herhangi bir denetim yapılırsa bunun adına “sansür” denir. RTÜK kesinlikle sansür yapmamakta. Bu kapsamda da zaten mevzuat olarak yayıncının editöryal bağımsızlığı güvence altına alınmıştır. Şimdi, yayıncı bunu yayınlıyor. Evet, bütün suç RTÜK’te mi? Şimdi, RTÜK olarak biz bu tip geri bildirimleri çok alıyoruz. “RTÜK bunu neden engellemiyor?” Evet, RTÜK bu konuda gerekli yaptırımları mevzuat kapsamında uyguluyor. Nedir bu yaptırımlar? Gerek para cezası olsun gerek uyarı olsun, katalogdan çıkarma, program durdurma, yayın durdurma ve en sonunda lisans iptaline kadar giden bir süreç var.

Bu kapsamda, RTÜK’ün uyguladığı yaptırımlardan önce belki de “yayıncı etiği” dediğimiz, yayıncıların bu tip programları kendi iç mekanizmalarıyla engellemesi ve topluma zararlı, özellikle aile yapımıza ve gençlerin gelişimine zararlı içerikleri yayınlanmadan önce kendilerinin aslında kontrol etmelerinde daha büyük fayda olduğu inancındayım. RTÜK olarak bunu tek başımıza kaldıracabilecek bir mevzuat... Evet, mevzuatımız kapsamında kademeli bir yaptırım süreci, yaptırım mekanizması getirilmiş. Bu kapsamda da elimizden geldiğince denetimleri yerine getirip yaptırımları uygulamaktayız.

Sayın Vekilim, sizin bir sorunuz vardı. Spesifik olarak akran zorbalığına ilişkin verdiğimiz bir yaptırım henüz yok ama özellikle bu Komisyondan sonra belki daha farklı bir boyuta geçebiliriz.

ALİ BOZAN (Mersin) - Hem kayda girsin diye... Şimdi, gerçekten -sunum yaptınız, çok kıymetli Hocam sunum yaptı- hepimizin hemfikir olduğu konular. Yani okulda, sizin spesifik verdiğiniz örneklerde... Yani akran zorbalığını özendiren bir dizi var ise buna RTÜK bugüne kadar yaptırım uygulamamışsa... Siyasetüstü şeye girmek istemiyorum, yoksa derim RTÜK bir sürü şeye ceza veriyor, işte kanallara, politik meselelere; o yüzden girmek istemiyorum ama mutlak surette... Belki evet, haklısınız, öncelikle yayını yapan kurumun buna dikkat etmesi gerekiyor ama tamam, öncesinde ben de mesela şey taraftarıyım: Öncesinde incelenmemeli, sansür olmamalı ama şu yani bahsettiğimiz dizi yayınlanıyor, yayınlanıyor, yayınlanıyor, kimse bir şey demezse vallahi devam eder. Onun tek bakacağı şey şudur: Ratingidir, alacağı reklamdır, maalesef öyle... Ki öyle olmaması gerekiyor ama bu anlamda RTÜK’ün yaptırım uygulaması gerektiğini düşünüyorum. Bugüne kadar hiçbir şekilde bir yaptırım uygulanmamışsa çok ciddi anlamda...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yaptırımın da belki sürelerinin kısa olması lazım ki uzayıp da oradan hani, tabiri caizse, zarar gören mağdur kitlesinin şeyi artmasın. Yani o yayının sonra olmasının da ne kadar anlamı var, bilmiyorum.

ALİ BOZAN (Mersin) - Başkanım, o anlamda, ben, mesela yaptırım derken -yani RTÜK mevzuatını biliyorum- hani kanal kapatalım, şey durduralım değil yani gerçekten hem bir farkındalık yaratmak, yayıncılar arasında farkındalık yaratmak ve aynı zamanda, gerçekten... Diyoruz ya, çocuklar geleceğimiz diyoruz, gençler geleceğimiz diyoruz. Belki, ne bileyim, çok siyasete girmeden anlatmaya çalışıyorum da...

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Öyle deyip yine yapıyorsun da... Şöyle izah edelim: Diyorsun ki mesela “Kapatmamak... Kapatmadan ceza... “ Nasıl yapacak bunu devlet?

ALİ BOZAN (Mersin) - Hayır, hayır, bunu söylerken şu anlamda dedim: Mevzuatı, hani hangi fiile hangi yaptırım, hangi ceza verilir, bilmediğim için... Çözüm “Kapatalım, asalım, keselim.” olmamalı anlamında, farkındalık yaratma anlamında, elbette mevzuatın yol gösterdiği şekilde yaptırımlar...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Soruyu şöyle yapalım mı: Örneğin, diyelim, ben bir yayını -dediği gibi- izledim, bir diziyi. Aman Allah’ım, yani şimdi örnek verdiğiniz dizideki işte, kız arkadaşı, sonra “Benim sevdiğim çocuğu çaldın.” hikâyesi. Ben de biraz böyle izlerim fragmanları ne yapıyor bu diziler diye. Şimdi, örneğin, diyelim aldım, ben bununla ilgili olarak şikâyetle bulundum. “Efendim, bu, gençler arasında akran zorbalığına, ruh sağlığıyla ilgili problemlere neden olacak?” diye başvuru yaptım. Başvurum yapıldıktan sonraki süreç nedir yani nasıl bir yol izleniyor, bunun süresi ne kadar oluyor ve yaptırım olarak en son bant ne? İşte, dediniz ya, para, durdurma, katalogdan çıkarma... Bunlarla ilgili belki küçük bir cevap verebilirsiniz.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Bir de ek hemen... Mesela, sigara içilirken hemen orası karartılıyor. Evet, doğru ama yumruk atarken de karartılsın, silah sıkarken de karartılsın.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ya da kafayı keserken örneğin, gibi...

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Ya da kafayı keserken... “Diriliş Ertuğrul” kesiyor milleti. Yani sanki Selçuklu’da, Osmanlı’da bizim anlatacağımız hiçbir şey yok, sadece adam öldürmek varmış gibi.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sadece adam kesmişiz gibi yani, evet, evet.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Gerçi bu TRT’nin sorusu belki ama size de bir üst kurul olarak söylemiş olayım.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Bütün bunların yani...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Genel.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Ben şöyle düşünüyorum: “Şiddet varsa şiddeti özendiriyor.” deyip bir yaptırım uygulayıp... Mesela, para cezası mı, kessin, sonra bir daha şiddeti özendirecek bir içerik bulunmaz diye düşünüyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Gibi...

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - İşte öyle olmuyor Sayın Vekilim, keşke öyle olsa.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Olmuyor.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - İşte öyle olmuyor, yapmaya devam ediyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Biz bu konuyu karşılıklı düşünelim bence.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Düşünelim efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yani bunun yaptırım gücünün olabilmesi için ne gerekiyorsa... Belki bununla ilgili çalışmalar için bir gayret sarf edilebilir cezaların caydırıcılık gücüyle ilgili olarak.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Cezaların caydırıcılık gücü önemli. İdari para cezaları şu şekilde verilmekte: Bir önceki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde 1, yüzde 3 veya 5’ine kadar oranlanıyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yani şöyle yapamıyor muyuz: Örneğin...

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Yani herkese sabit bir ceza verilmiyor efendim, yüzdesel olarak bir ceza veriliyor, o da bir önceki ayın reklam geliri diyelim...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Öyle bakmayalım da şöyle: Dediniz ya: “Yayıncıları özgür bırakıyoruz.” Ama eğitimde -hocam daha iyi bilir- özgürlük arası sınırlar diye de bir şey var. Şimdi, “Kardeşim, senin yapacağın çalışmada veya senaryoda, her neyse, şiddet içerikli bir şey olduğunda bunu bir uyarırım, ikincide senin lisansını alırım.” diyebilme durumumuz yok.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Durumumuz yok. Kademeli bir yaptırım süreci olduğunu ifade etmiştim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Zaten verdiği ceza devede kulak olduğu için hem yapıyor hem parasını ödüyor olur o zaman yani birazcık, değil mi?

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Kademeli bir yaptırım süreci olduğunu da ifade etmiştim Sayın Başkanım. Yani şimdi, burada, vekilimizin de ifade ettiği, “spesifik olarak akran zorbalığı” dediği için ama gençlerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerini etkileyecek yönde çok yaptırımımız var ama siz spesifik akran zorbalığını sorduğunuz için o kapsamda bulunmadığını ifade ettim. Ama mesela, televizyonda 2 tane dizi çekildi, bunlar önemli dizilerdi akran zorbalığına yönelik farkındalığı artırmak üzere. Bir tanesi “Duy Beni” bir tanesi de “Tozlu Yaka” dizileriydi. Yani olumlu örnekler de aslında var. Biz biraz şu açıdan bakıyoruz: Şiddet artıyor, televizyonlar bunu körükliyor. Evet, televizyonlarda kısmen şiddet olsa da asıl şiddetin daha net mercisi şu an -kişisel görüşüm- oyunlar. Dijital oyunlar şiddeti daha çok körükleyen ve denetim olmayan bir alan olduğundan dolayı da başka yöne götüren bir oluşum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Peki, çok teşekkür ediyoruz katkılarınız için, sağ olun.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Sağ olun efendim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Saygıdeğer Hocam, anlayışınız için tekrar çok teşekkür ediyoruz ve sözü size veriyoruz.

PROF. DR. AYSUN DOĞAN - Evet, tekrardan merhaba. En son anlatmak her zaman için en zordur. Şahane sunumlar dinledik. Elinize sağlık, çok teşekkürler.

Bütün Komisyon üyelerine, başta Başkan Yıldız Hanım olmak üzere bu alana olan ilginiz, duyarlılığınız için çok teşekkür ediyorum. Çünkü yirmi yıldır alanda çalışıyorum ama özellikle son on yıldır bizzat önleme, müdahale programları konusunda çalışıyorum, sonuçta bu gelişmeleri görmek oldukça güzel.

Şimdi, bazı şeyleri atlayacağım ben ama bu konunun ne kadar önemli olduğunu... Zaten biz hem medyada da hem basılı medyada hem televizyonlarda izliyoruz, bu örnekler gün geçtikçe artıyor. Maalesef, çok fazla olumsuz haber var, bu sadece bizim ülkemizde değil tüm dünyada da bu şekilde; akran zorbalığına uğrayan, bu yüzden hayatını kaybeden ya da farklı şekilde fiziksel şiddete başvuran çocuklar... Dolayısıyla hep birlikte iş birliği yaparak zaten bu konuyu gündeme getirmemiz önemli.

Şimdi, aynı dili konuşmak adına sadece tanımdan bahsedeceğim, türlerinden belki bahsettik ama çünkü çok fazla karıştırılıyor. Şiddet, saldırganlık, akran çatışması ama bizim “akran zorbalığı” dediğimiz nedir? Çünkü çatışma akranlar arasında olur ve bu normal bir şeydir, her şeye de müdahale etmememiz gerekiyor. “Akran zorbalığı” dediğimizde bir öğrencinin bir başka öğrenciye karşı uyguladığı saldırgan davranışlar. Buradaki üç özellik çok önemli; bunun kasıtlı olarak, bilinçli olarak zarar vermeye yönelik yapılmış olması, tekrarlayıcı ve sürekli olması -bu, aylar, maalesef bazen yıllarca da sürebiliyor- ve iki taraf arasında bir güç dengesizliği olması. Fiziksel olabilir, zihinsel bir güç dengesizliği olabilir, ekonomik güç dengesizliği olabilir, o yüzden de bizim dezavantajlı gruplarımız var. İşte, ekonomik anlamda belki daha dezavantajlı bölgeden gelen çocuklar, göçmen çocuklar, herhangi bir fiziksel engeli, zihinsel, gelişimsel problemi olan çocuklar ama artık günümüzde gözlük takanlar, diş teli olanlar, hafif bir aksanı olan çocuklar da maalesef zorbalığa maruz kalıyorlar.

Baktığımızda, fiziksel zorbalık, zaten çok sıklıkla karşımıza çıkıyor; itmek, tokat atmak, yumruk atmak. Sözel zorbalık; en gördüğümüz tür lakap takmak, hakaret etmek, küfürlü konuşmak. İlişkisel zorbalık; gruba almamak, oyundan dışlamak şeklinde ve son yıllarda da -on yıldır belki konuştuğumuz bir konu- siber zorbalık da çok genişledi; hakkında hesabını çalmaktan tutun sahte profil açmak, “photoshop”la fotoğrafını koymak şeklinde farklı şekillerde karşımıza çıkıyor. Şimdi, peki, neden biz bu konuyu çalışıyoruz uzun yıllardır, neden daha da çok ihtiyacımız var? Çünkü ben önce ortaokullarda çalışıyordum, sonra ilkokula düştü, bu sene İzmir’de bu dönem bir anaokulunda çalışıyoruz çünkü gittikçe artık daha erken yaşa düştüğünü görüyoruz ve ilk yapılan bilimsel çalışmalarda da hep kurbanlarla çalışılıyordu. Bu arada, sizin sorunuza cevap olarak söyleyeyim: Biz literatürde ya da meslektaşlar arasında bu tarz toplantılarda tabii ki daha terminolojik bir anlamda “zorba” ve “kurban” diyoruz ama okullarda çalışma yaparken ya da çocuklarla ailelerle konuşurken asla bundan bahsetmiyoruz. Birazdan herhâlde kitaplar gelecek, ondan da bahsedeceğim. Örneğin, bu hazırladığımız programda da hep arkadaşlık ilişkileri üzerinden gidiyoruz. Dolayısıyla biz aslında hep bu şekilde konuşuyoruz ama ben sunumumda “zorba” ve “kurban” diyeceğim. İlk yapılan çalışmalar hep kurbanlara odaklanmış çünkü neden? Bu çocuklar hem kısa vadeli hem de uzun vadeli çok ciddi psikolojik problemler gösteriyorlar. Kendilerini mutsuz, değersiz hissediyorlar; depresyon, kaygı, yalnızlık semptomları var; en önemlisi okula gitmeye karşı isteksizlik, okula gitmek istememe, okuldan soğuma, okul terki ve maalesef en son aşamada da intihar girişimleri ve bu yüzden hayatını kaybeden gençler var. Fakat daha sonra yapılan araştırmalar diyorlar ki: “Biz zorbaları da çalışalım yani bu çocuklarda acaba ne tür etkiler var?” Tabii, onlar için de olumsuz sonuçlar var; erken yaşta uyuturucu kullanmayı, alkol, madde kullanmayı bu saldırgan davranışları engelleyemezsek yetişkinlik hayatında da artarak devam ediyor ve yine yetişkinlikte yurt dışında yapılan boylamsal çalışmalarda bu kişiler daha çok yetişkin hayata, 30’lu yaşlara gelince adam öldürme, kaçakçılık, adam yaralama gibi suçlara da devam ediyorlar.

Şimdi, birtakım yanlışlar var, doğrular var, bunları vurgulamak gerekiyor. Çok kısa bundan bahsedeyim. Çok uzun zamandır Türkiye’nin farklı bölgelerinde çalışma yaptığımızda, biz bir okula gittiğimizde genelde okul müdürleri bize şöyle der: “Hocam, boşuna geldiniz, burada zorbalık çalışmaya gerek yok, X okuluna gidebilirsiniz, bizim okulumuzda zorbalık yoktur.” Bu yanlış bir şey değil mi ama bu, dünyadaki bütün okullar için böyle. Tüm ülkelerde, tüm okullarda zorbalık vardır, görülebilir; türleri farklı, oranları farklıdır, çeşitleri farklıdır ama her okulda, her okul düzeyinde zorbalık görüyoruz.

Yine, bir diğer konu “Ya, ne olacak? Çocuk, arkadaşına anlatır, ailesine anlatır; zorbalık yapıyor, hani çok da üstüne gitmemize gerek yok...” Maalesef, çocuklar utandıkları için, üzüldükleri için, bu olayı kendilerine yediremedikleri için, kimi zaman da yaşlarından dolayı; daha küçük yaşta yaşlarından bunu kimseyle paylaşmıyorlar. Ne oluyor? Sorun zaman içerisinde büyüyor ve çocuklarda ciddi psikolojik probleme yol açıyor.

Bir başka yanlış “Ne olacak ya? İşte, isim takıyorlar, lakap takıyorlar, şakalaşıyorlar...” Ama zorbalık bir şakalaşmak değildir; eğer ben karşı tarafa zarar veriyorsam, incitiyorsam ve bu kişi ondan hoşnut değilse bunun hemen önüne geçmemiz gerekiyor. Dolayısıyla bu bir şakalaşma olarak kabul edilemez.

“Çocuklar zorbalıkla kendi başına mücadele etsin, güçlenirler, zorluk çekerler, ben de ilkokulda böyleydim, şunları yaşadım. Ne olacak? Yalnız bırakalım...” Bu da maalesef yanlış. Mutlaka çocukların öğretmenlerine, yetişkinlere, aile bireylerine ihtiyacı var çünkü kendi başına çözemeyecekleri kadar aslında oldukça kompleks bir problem.

Tabii ki, sadece farklı özelliği olan çocuklar zorbalığa uğrar diyoruz, onlar risk altındalar ama hepimiz aslında özellikle sanal dünyada bir kurban hâline gelebiliriz, şu an burada otururken adımıza bir sahte hesap açılabilir, hakkımızda pek çok olumsuz şey paylaşılabılır.

Şimdi, istatistiklere bakacak olursak... Yine, sorularınıza cevaben güncel çalışmamızı çok kısa paylaşacağım. Pek çok çalışma var; UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü, farklı farklı kurumlar, yurt dışında, yurt içinde... Diyorlar ki: “Her 10 çocuktan 1’i zorbalığa maruz kalıyor.”

Bazı çalışmalar “10 çocuktan 2’si, 3’ü, 5’i” derken ortalama olarak 3 çocuktan 1’i olarak söyleniyor ya da işte her 10 çocuktan 1’i, daha belki tutucu bir tabirde olursak... Ben de Millî Eğitim Bakanlığının istatistiklerine baktım, 18 milyon 710 bin küsur çocuk var şu an eğitime devam eden ve kabaca bunu biz yüzde 10 olarak alırsak -ki oranlar çok yüksek- biz şu an burada oturup bu konuşmayı yaparken 1,8 milyon çocuk zorbalığa uğruyor dolayısıyla bu, Komisyonun da aslında ne kadar önemli olduğunu ve hepimizin çok da fazla işi ve sorumluluğu olduğunu gösteriyor.

Şimdi, her sınıf düzeyinde var ama özellikle 1’inci sınıflar, 5’inci sınıflar ve 9’uncu sınıflarda risk faktörü çok fazla. O yüzden, elimizde çok az kaynak varsa ve müdahaleye odaklanacaksa bunlara odaklanmamız önemli. Tabii ki cinsiyet farklılıkları var tahmin edeceğimiz gibi; erkekler daha çok fiziksel zorbalık yapıyor, sözel zorbalık yapıyor, kızlar da ilişkisel zorbalık gösteriyorlar. Bunlar yaşa göre de değişiyor yani anaokulundaki bir çocuk daha çok cimcikleme, saçını çekme yaparken lisedeki bir ergen tabii ki daha fazla sanal zorbalıkla, siber zorbalıkla uğraşıyor diyebiliriz.

Şimdi, beni heyecanlandıran bir slayttan bahsetmek istiyorum size, bugün burada ilk defa sunuyorum bu çalışmamızı; çok kısa sunuyorum, detaylı isterseniz... Pek çok faktöre baktık, boylamsal bir çalışma, bir yıl arayla veri topladık. Türkiye’nin 62 ilinde yapılan bir çalışma, bu bir TÜBİTAK projesi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bir çağrıya çıkmıştı, o kapsamda bizim projemiz destek aldı. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve Ege Üniversitesinden benim yer aldığım bir araştırma ekibiyle 62 ilden veri topladık. “Neden bu iller?” dersiniz, bunu da Türkiye İstatistik Kurumu bize seçti, 12 bölgeye göre, Türkiye temsili olması açısından farklı birtakım hesaplamalar yapılarak... Biz buradan ilkokul, ortaokul ve liselerden 1’inci sınıftan 12’nci sınıfa kadar çok farklı okul türlerinden -özel okul, devlet okulu, spor lisesi, imam-hatip ortaokulu, lisesi- köylerden, kasabalardan veri topladık; yaklaşık 5.600 çocuk ergen, 5 bin kadar anne ve -her zaman zor olan bir grup- 1.500 kadar da babadan veri topladık. Tabii ki çok fazla bilgi var, ben sadece zorbalıkla ilgili kısımdan bahsedeceğim. Normal zorbalığa baktığımızda -siber zorbalık bir sonraki slaytta- zorbalık yapma oranları bakın neredeyse yüzde 50 ve üzerinde. Dolayısıyla biz 18 milyon çocuğu temel aldığımızda bu, gittikçe artan bir sayı yani neredeyse 9-10 milyon çocuğumuz akran zorbalığına maruz kalıyor ya da bunu yapıyor diyebiliriz. zorbalığa maruz kalma oranları da yüzde 70’e yakın. Bunlar güncel veriler; verileri yeni topladık, geçen sene ve bir önceki sene, dolayısıyla oldukça çarpıcı. Evet, bölge bölge var, il il var, okul okul, sınıf sınıf var, hani şu an o detaylı analizlerden bahsetmiyorum.

Yine, siber zorbalığa da baktık bu çalışmada, sadece ortaokul ve liseye odaklanmıştık, orada da oranlar oldukça yüksek yani yüzde 40’larda, yüzde 50’lerde seyrediyor. Siz çok güzel sosyal medyayı özetlediniz, sosyal medyaya da baktık, tek tek program isimleriyle hangi programı günde ne kadar saat izlediklerini ama bugün ondan bahsetmeyeceğim size. Dolayısıyla farklı konularda elimizde veri var.

Şimdi, biz önleyici müdahale programı yapıyoruz dedik. Bunları nerede yapıyoruz? Zorbalığın daha çok gözüktüğü tabii ki okulda, sınıflarda yapıyoruz ama yine yaptığımız bir çalışmada ortaya çıktı ki zorbalık sadece sınıfta olmuyor; koridorlarda, okul bahçesinde, spor salonlarında, özellikle de yatılı okullarda, pansiyonlarda. O yüzden bu yerleri bilmemiz önemli ki biz nereye odaklanacağız, nerede müdahale programlarını uygulayacağız... Beni çok şaşırtan bir yer vardı burada beklediğim: Servis. Okul servislerinde zorbalığın görüldüğü oranlar daha belki düşük ama yine de görüyoruz. Dolayısıyla müdahale programlarına dikkat etmemiz lazım.

Şimdi hepimizin aslında hemfikir olduğu bir şey var: Zorbalık tek başına sadece çocuktan kaynaklanan, tek yönlü bir problem değil. İlk başta böyle düşünülüyordu ve -ilk çalışmalar- tüm dünyada -sadece bizim Bakanlık kapsamında değil- hep çocuğa odaklı çalışmalar yapıldı, bireysel çalışmalar yapıldı fakat bu tek başına çok önemli olmakla birlikte yeterli değil. Çocukla çalışacağız, çocuğu merkeze alacağız ama aile olmazsa olmaz, aileyle çalışmamız lazım; okul çok önemli, okul iklimi; keza öğretmenlerle çalışma yapacağız. Toplum... Yani toplum dediğimiz aslında hepimiz ve bulunduğumuz her tür kurum ve tabii ki medya olmazsa olmaz paydaşlardan bir tanesi. Dolayısıyla bizim -zorbalığı- hani neden oranlar arttı, neden çözemiyoruz dediğimizde de bunu ele almamız lazım.

Bir de şöyle bir konu var: Çocukla çalışırken de genetik faktörleri çoğu zaman unutuyoruz yani çocuğun sadece sosyal, duygusal faktörleri değil ama bazı çocuklar genetik olarak da bazı konularda şiddete ya da bazı şeylere yatkın oluyorlar. Dolayısıyla bütün bunları ele almak da aslında oldukça zor, o yüzden de zorbalığı önlememiz hemen o kadar kolay olmuyor.

Bu bağlamda aslında neler yapabiliriz? Şimdi burada neredeyse sanırım hepimiz varız; üniversiteyi ben temsil ediyorum, hocam temsil ediyor; aile, hepimiz zaten aile bireyleriyiz sanırım; STK’ler; Millî Eğitim Bakanlığı zaten olmazsa olmaz, en başta o yer alacak ve politika yapımcılar. Ben uzun yıllardır bu kurumlarda, millî eğitimle ilgili RAM’larda hep seminerler veriyorum, politika yapımcılar konusunu çok önemsiyordum, o da bugün gerçekleşti sayenizde. Teşekkürler. Ve medya... Dolayısıyla, yine medyaya dönüp geliyoruz ancak iş birliği hâlinde çalıştığımızda harika programlar olabilir, sanırım bu program gelecek yani kaynak çok, inanılmaz güzel materyaller hazırlanıyor özellikle son yıllarda ama tek başına hiç kimsenin çözemeyeceği bir problem. O yüzden de ekiplerin birlikte çalışması önemli.

Şimdi, bunu kısa geçeyim, bu biraz okullarda yapılacak şeyler. “Bütüncül okul yaklaşımı” denen bir kavram var, yurt dışında da bu kavram kullanılıyor. Aslında hepsi biraz önce söylediğim şeye denk geliyor yani okulda ben okul idarecisini alacağım, veliyi alacağım, öğrencileri alacağım ve buna yönelik dönemin başından itibaren nasıl bir müfredat var, bir matematik konusu, bir İngilizce konusu temel işleniyorsa bu konuda ciddi çalışmaların yapılması lazım, akran zorbalığının da bu müfredata girmesi lazım ama onu yaparken öğretmenler için ayrı eğitimler -sadece öğrenci değil- veliler için ayrı eğitimler... Ki Millî Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitimleri oldukça kapsamlı bir şekilde düzenliyor. Bu şekilde, bizim yaptığımız çalışmalarda da benzer bir modeli uyguluyoruz, okulda benzer çalışmalar yapıyoruz.

Şimdi -2020 yılıydı sanırım, hani sizler daha hâkimsiniz- zorbalıkla ilgili, 2015’te, yurt dışında geliştirilen bir program benim Türkiye’de uyguladığım; ilk program oydu, onun dışında yoktu böyle bir proje değil mi, kanıta dayalı, etkili bir program? UNICEF destekli “El Ele Verelim, Zorbalığı Yenelim” projesi başlatıldı ve o kapsamda akademisyenler... Siz bu kitapçıkları getireceksiniz Mustafa Bey herhâlde değil mi?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Evet.

PROF. DR. AYSUN DOĞAN - Evet, ben de hani getirmiştım, bakmak isterseniz şöyle şey yapayım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederiz.

PROF. DR. AYSUN DOĞAN - Sadece ortaokul şeyi ama çok kapsamlı kitapçıklar, broşürler, bilgiler hazırlandı veliler için, öğretmenler için, çocuklar için. Dolayısıyla bunlar hazır, zaten Bakanlığın “web” sayfasında da var. Bununla ilgili eğitimler de verildi, bizler de verdik, diğer yetkililer de; RAM’a yönelik, öğretmenlere yönelik. İzmir’de hâlâ çok yoğun eğitimler yapıyoruz okullarda. Dolayısıyla, her türlü materyal aslında var, birazcık daha bunları tabii ki etkin ve aktif şekilde hani kullandığımızda mutlaka önleme konusunda katkıları olacaktır. Bu şekilde farklı kitapçıklar 4 kademe için yapıldı, ben sadece bir tanesini getirebilmişim.

Şimdi, bütün bunlardan bağımsız, genelde zorbalık konuştuğumuzda tabii ki hep olumsuz, istenmeyen şeyler fakat ben sunumu birazcık da olumlu, pozitif bir mesajla bitirmek istiyorum. 2015’ten itibaren pandemiye kadar çok yoğun bir şekilde zorbalıkla ilgili biz farklı okul kademelerinde çalıştık -ilkokul, ortaokulda- ve -bu projelerden hepsini sunmaya ve istatistikleri sunmaya vaktim yok, isterseniz makaleleri paylaşıyorum- doğru müdahale programını -çocukların ağzından birkaç şey- doğru şekilde uyguladığımızda aslında ne kadar büyük bir etkimiz olduğunun görülmesi açısından paylaşmak istiyorum. Bir de bir dakikalık bir video var, size onu göstermek istiyorum. Bu, bizim yurt dışında geliştirilen; uyguladığımız programı pek çok farklı sınıflarda uyguladık, böyle binlerce cevap var, iki tanesi: Çocuklara dedik ki: “Şimdiye kadar bu projeden ne öğrendiniz?” Bunlar 9 yaş, ilkokul 4’üncü sınıf öğrencileri. “İyi davranmayı, kavganın, yalanın kötü bir şey olduğunu öğrendik. Sorunları kavgaya ederek değil de konuşarak, anlaşarak yapabiliriz, onu öğrendik. Hayata nasıl bir açıdan bakmayı öğrendim. Çok teşekkür ederim. Artık hayatımda herkesle barıştım, iyi geçiniyorum, bir şey olursa ya da küsersek hemen konuşarak anlaşırım.” “Senin için en önemli konu neydi?” Farklı ünitelerde biz farklı konuları işliyoruz, asla “akran zorbalığı” demiyoruz, hep olumlu beceriler, empati olsun, farklılıklarla bir arada yaşama gibi farklı arkadaşlık ilişkileri konuları hep işleniyor konularda. “Saygıyı öğrendiğimiz için önemliydi. Hem bazı arkadaşlarım beni dışlıyordu, benim için daha hoş ve güzel oldu. Akrabalarım beni daha çok sevmeye başladı. Küs olduğum arkadaşlarımla barıştım. Çok teşekkür ederim. Olumsuz örneğin kötü bir şey olduğunu, olumlu örnek vereceğimizi öğrendik, hem de küçüklere çok iyi örnek olmalıyız onlar da büyüyünce küçükleri iyi örnek olsun diye.” Bu son cümle beni çok etkiliyor çünkü bunu yazan 9 yaşındaki bir çocuk. Tabii ki ön test, son test aldık, bunlar sadece çocukların ağzından ifadeler. Şimdi size hızlıca videoyu da izleteyim.

(Video gösterimi yapıldı)

PROF. DR. AYSUN DOĞAN - Evet, çocuklarla proje bittikten sonra biz sergi yapmıştık, onların bütün eserlerini de şey yaptık.

Dolayısıyla, son olarak şunu söyleyebilirim: Pek çok müdahale programı var, özellikle sizin şu an getireceğiniz kitabınız çok kıymetli. Bunları okulda doğru kişilerle -ki burada bence anahtar isim rehber öğretmenler, tabii ki sınıf rehber öğretmenleri de var ama- uyguladığımızda -zamanla olacak bir şey, bir günde zorbalığı tamamen yok etmemiz mümkün değil ama- şu an başladığımızda ve küçük yaştan, erken müdahale önemli olduğu için küçük yaşta başladığımızda zorbalığı mümkün olduğunca azaltmak mümkün. Bunun güzel örneklerini de görüyoruz.

Çok teşekkürler.

Herhangi bir sorunuz olursa... Makalelerimizi ve çalışmalarımızı sizinle paylaşmak isterim. Her zaman bana mail atabilirsiniz.

Sağ olun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Evet, teşekkür ediyorum.

Yani direkt bir soru değil de... Tabii biraz önce bahsettiğiniz bu akran zorbalığıyla ilgili işte birçok etken var fakat tabii, biz siyasetler olunca, kimse “Kimse siyaset de bu işin içerisine dâhildir.” demiyor, diyemiyor yani arkadaşlar. Aslında bu işin içerisinde siyaset de var, siyasetçilerin kullanmış olduğu dil de var. Yani benim yeğenimin -geçmiş yıllarda, epey oldu- ismi “Rojin” olduğu için sınıftaki arkadaşları tarafından arkadaşlık kurulmayan, dışlanan bir durumda. Durumu fark ettik tabii; gerekli, işte öğretmenle, okul müdürüyle falan görüştük, olayı erken atlattık ama biz fark ettik, erken atlattık, ki erken atlatamayanlar da var. Onun sebebi nedir? Buradaki siyasetçilerin... Yani milliyetçiliği bazen ırkçılıkla da karıştırıyoruz çok sivri dil kullanarak. Bu sivri dilin tabana yansması ve tabanda da işte yani ilkokuldaki çocuk Türk’ü, Kürt’ü, Arap’ı, Acem’i ne bilir?

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bilmez.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Ama o isim kendisinin kafasındaki tezahür ettiği bir isim değilse onu dışlıyor.

PROF. DR. AYSUN DOĞAN - Sadece isim değil, soyadıyla ilgili de lakap takmak dediğim. Çocuklar çok yaratıcı, hani olumsuz anlamda bir yaratıcılık var. İsmizin ve soyadınızdan dolayı... Hani soyadımızı da zaten kendimiz seçmiyoruz, ismimizi de... Maalesef çok yaygın.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Yani ben burada özellikle siyasetçileri de içine dâhil edin diye onu söylemek istedim.

Bir de mesela -ben ilahiyatçıyım- akşam seyrettiğimiz bir diziyi sabah anlatabiliyoruz ama cuma namazında hocanın vaazda anlattığı konuları camiden çıkar çıkmaz dahi unutuyoruz, hiç söyleyemiyoruz, işte “Kur’an’dan bir ayet oku.” denilse okuyamaz ama hikâyeleştirilmiş -belki gerçek de değil- menkıbeleri her birimiz anlatırız. O zaman şöyle bir şey mi yapmalıyız: Mesela, çok güzel makaleler yazıyorsunuzdur işte akademisyenler olarak, hocalarımız olarak; bu makalelerin bir kısmını -işte RTÜK Sayın Başkanımız burada- bunları hikâyeleştirip, yaşanmış bir hâle getirip kısa animasyon şeklinde veya farklı bir şekilde televizyonda göstermek etkili olur mu; bunu sormak isterim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, Nurhayat Hanım...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Teşekkür ediyoruz Hocamıza değerli katkıları için.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, peki.

Ben de sayın üyelerimize gerçekten çok teşekkür ediyorum çünkü bu konu Mecliste belki bu düzeyde ilk kez çalışılıyor ve siyasetüstü; herkesin hanesine, evine, kalbine dokundu; tüm toplumun kılcal damarlarına kadar önemli, hayati bir konu. O yüzden kendilerinin hem katılımları hem de destekleri için teşekkür ediyorum.

Sizlere ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum. Kıymetli hocam, ayrıca anlayışınız ve nezaketiniz için de teşekkür ediyorum. Bir teşekkür de burada değil ama açıkçası bu vizyonu, bu öngörüsüyle bu Komisyonun kurulmasına asıl mihmandarlık yapan Dilekçe Komisyonu Başkanımız Sunay Karamık’a gelsin istiyorum. Çünkü Başkanımızın bu konuya inancı -size selamları da vardı bu arada- çok kıymetli çünkü Komisyon Başkanımızın bu alt komisyonu oluşturmayla ilgili süreci ve sonra tüm partilerden ortak bir bakış ve destekle dedik ya siyasetüstü diye, sizin hayaliniz olan politik tarafın da hayata girmesinde herkesin çok büyük bir katkısı var.

Gösterdiğiniz ilgi ve anlayış için hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bir sonraki toplantıda görüşmek üzere hepinize hayırlı günler diliyorum.

Konuşulacak başka bir gündem kalmadığı için toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati:14.13